

Turun yliopisto
University of Turku

SUOMALAISTEN JA ITALIALAISTEN NUORTEN TULEVAISUUDENKUVAT

Venla Meriläinen
Pro gradu -tutkielma
Kasvatustiede
Opettajankoulutuslaitos
Turun yliopisto
Huhtikuu 2019

Tulevaisuudenkuvat vaikuttavat yksilön asenteisiin ja toimintaan nykyhetkessä. Tällä tavoin tulevaisuudenkuvat vaikuttavat siis myös siihen, millaisena tulevaisuus lopulta toteutuu. Eri aikoina tehtyjen aikaisempien tutkimusten tulokset nuorten tulevaisuudenkuvista ovat samankaltaisia. Tutkimusten mukaan nuoret suhtautuvat kaikkein optimistisimmin omaan tulevaisuuteensa, ja mitä laajemmalle tulevaisuutta ajatellaan, sitä pessimistisemmäksi nuorten asenteet muuttuvat. Ympäristöllä on vaikutus kussakin ajassa elävien nuorten tulevaisuudenkuviin. Esimerkiksi työttömyysaste, koulutuksen määrä ja taloudellinen tilanne luovat yhteiskunnallista kehystä sille, millaisena nuoret näkevät tulevaisuutensa ja mahdollisuutensa. Yhteiskunnalliset kontekstit ovat esimerkiksi Pohjois-Euroopassa (esim. Suomi) ja Etelä-Euroopassa (esim. Italia) hyvin erilaisia.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella nuorten tulevaisuudenkuvia Suomessa ja Italiassa. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, minkälaisia asioita nuoret nostavat esille pohtiessaan tulevaisuutta. Tutkimuksessa tarkastellaan sitä, keskittyvätkö nuoret tulevaisuutta pohtiessaan henkilökohtaiseen tulevaisuuteen, asuinmaansa tulevaisuuteen tai koko maailman tulevaisuuteen. Lisäksi ollaan kiinnostuneita siitä, suhtautuvatko nuoret tulevaisuuteen enemmän positiivisesti vai negatiivisesti. Tutkimusjoukko muodostui suomalaisista (N=61) ja italialaisista (N=62) pakollisen peruskoulunsa päättävistä oppilaista. Tutkimuksessa käytettiin sekä laadullisia että määrällisiä lähestymistapoja. Laadullista aineistoa nuorten tulevaisuuskuvista kerättiin piirtämistehtävän avulla. Määrällistä aineistoa kerättiin puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla.

Tämän tutkimuksen mukaan sekä suomalaisista että italialaisista nuorista valtaosa suhtautuu tulevaisuuteen optimistisesti. Italialaisilla nuorilla suhtautuminen omaan tulevaisuuteensa näyttäisi olevan hieman suomalaisia nuoria optimistisempi, mutta asuinmaan tulevaisuuteen italialaiset suhtautuvat suomalaisia negatiivisemmin. Kaikkein positiivisimmin oman asuinmaansa tulevaisuuteen suhtautuivat suomalaiset tytöt. Suomalaisten ja italialaisten nuorten suhtautuminen koko maailman tulevaisuuteen on hieman negatiivisävytteinen, mutta asenteet jakautuvat kuitenkin melko tasaisesti optimistisen ja pessimistisen välille. Omaan tulevaisuuttaan pohtiessa nuoret tuovat esille perheeseen, työelämään ja harrastuksiin liittyviä asioita. Oman maan ja koko maailman tulevaisuutta pohtiessa nuoret tuovat esille teknologian kehitykseen, kaupunkikuvan muutokseen, ympäristöongelmiin ja konflikteihin (sota/rauha) liittyviä asioita.

Tulevaisuuden mahdollisuuksien ja vaatimusten muuttuessa ja monimutkaistuessa on tulevaisuuskasvatuksella yhä tärkeämpi rooli, kun nuoria pitäisi auttaa valmistautumaan tulevaisuuttaan varten. Kasvattajan täytyy olla vaikeiden asioiden käsittelyssä realistinen mutta silti optimistinen. Tulevaisuuteen vaikuttamiseen rohkaiseminen ja vaikuttamistaitojen vahvistaminen on tärkeä osa kasvatustyötä.

Asiasanat: Tulevaisuus, tulevaisuudenkuva, tulevaisuuskasvatus, Suomi, Italia

Sisällysluettelo / Table of contents

1	JOHDANTO	1
1.1	Nuorten tulevaisuudenkuvat.....	1
1.2	Yhteiskunnallinen konteksti ja tulevaisuudenkuvat.....	2
1.3	Tulevaisuuteen valmistaminen ja tulevaisuuskasvatus	4
1.4	Yhteiskunnalliset kontekstit tässä tutkimuksessa.....	5
1.4.1	Suomalainen koulujärjestelmä	7
1.4.2	Italialainen koulujärjestelmä.....	8
2	TUTKIMUSONGELMAT	11
3	TUTKIMUSMENETELMÄ.....	12
3.1	Tutkittavat	12
3.2	Tiedonkeruumenetelmä.....	13
3.2.1	Piirtämistehtävä.....	13
3.2.2	Kyselylomake	14
3.3	Tiedonkeruumenetelmän luotettavuus	15
3.4	Aineiston käsittelymenetelmät	16
3.4.1	Piirtämistehtävän analyysi	16
3.4.2	Kyselylomakkeiden analyysi	17
4	TULOKSET.....	19
4.1	Nuorten suhtautuminen omaan, oman asuinmaansa ja koko maailman tulevaisuuteen.....	19
4.2	Nuorten tulevaisuuden käsittelyn tavat ja tasot.....	22
5	POHDINTA.....	33
5.1	Tulosten pohdinta.....	33
5.2	Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset	36
	LÄHTEET.....	38
	LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Yhteiskunnalliset muutokset luovat kontekstin sille, mitä nuoret ajattelevat omasta tulevaisuudestaan. Esimerkiksi työttömyystilanne mietityttää nuoria ja nuorisotyöttömyys onkin Suomessa ja Euroopassa ajankohtainen asia. Yhteiskunta myös edellyttää, että nuorten täytyy tehdä jatkuvia valintoja ja suunnitella omaa tulevaisuuttaan. Tulevaisuus ja tulevaisuuden suunnittelu tulevat keskeisiksi nuoruuden ikävaiheessa, kun tehdään koulutusvalintoja, jotka vaikuttavat työuraan. (Kojo 2010.)

Tulevaisuudella on luonnollinen vaikutus päätöksentekoomme kahdesta näkökulmasta. Koska nykyiset päätöksemme ja toimintamme vaikuttavat tulevaisuuteen rajaten eri mahdollisia vaihtoehtoja, tulevaisuus lopulta näyttäytyy kaikkien valintojemme lopputulemana. Toisaalta tulevaisuudenkuvat ovat mukana vaikuttamassa tähän päätöksentekoon niin yksilöllisellä kuin sosiaalisella tasolla. Yksilölliset tulevaisuudenkuvat siis yhdessä yhteiskunnallisten tulevaisuudenkuvien kanssa vaikuttavat yksilön päätöksentekoon ja toimintaan nykyhetkessä. Pyrimme välttämään meille huonolta näyttävää tulevaisuutta ja tekemään sellaisia ratkaisuja, jotka edistäisivät toivotunlaisen tulevaisuuden toteutumista. Tulevaisuudenkuvat ohjaavat toimintaamme ja asenteitamme ja ovat työkaluja nykyhetkessä toimimiselle ja tällä tavoin tulevaisuudenkuvat vaikuttavat siis myös siihen, millaisena tulevaisuus todella lopulta toteutuu. (Rubin 1998, 223; 2008, 53.)

Holdenin (2006) mukaan tulevaisuuteen liittyvät toiveet ja pelot vaikuttavat siihen, miten ihmiset toimivat nykyhetkessä ja millaisia tavoitteita heillä on. Tulevaisuudenkuvien on sanottu heijastavan tämänhetkistä ajankuvaa ja olevan siten myös yksi yhteiskunnan hyvinvoinnin mittari. (Holden 2006, 232.) Lasten ja nuorten tulevaisuudenkuvien selvittämisen voidaankin ajatella kertovan heidän tämänhetkisistä huolenaiheistaan, uskomuksistaan ja toiminnastaan sekä millaisena he näkevät oman roolinsa tulevaisuuden kansalaisina.

1.1 Nuorten tulevaisuudenkuvat

Eri aikoina tehtyjen aikaisempien tutkimusten (Myllyniemi, 2016; Holden, 2006; Rubin, 1998) tulokset nuorten tulevaisuudenkuvista ovat samankaltaisia. Tutkimusten mukaan nuoret

suhtautuvat kaikkein optimistisimmin omaan tulevaisuuteensa, ja mitä laajemmalle tulevaisuutta ajatellaan, sitä pessimistisemmäksi nuorten asenteet muuttuvat. Vuoden 2016 Nuorisobarometrissa nuorten tulevaisuudennäkymien valoisuutta selvitettiin neljällä tasolla: suhteessa omaan tulevaisuuteen, Suomen tulevaisuuteen asuinmaana, omaan asuinpaikkaan sekä maailman tulevaisuuteen ylipäätään (Myllyniemi 2016). Nuorisobarometrin mukaan omaan tulevaisuuteen suhtauduttiin pääosin positiivisesti ja oman asuinpaikkakunnan ja Suomen tulevaisuuteen positiivisesti suhtautui noin puolet nuorista, mutta maailman tulevaisuuteen suhtautui positiivisesti vain neljäsosa nuorista.

Myös Holdenin (2006) tutkimuksen mukaan nuoret suhtautuvat optimistisesti omaan tulevaisuuteensa mutta vähemmän optimistisesti oman maansa tulevaisuuteen. Koko maailman tulevaisuuteen nuorten suhtautuvat jopa pessimistisesti. Monet nuoret tuntevat avuttomuuden ja epätoivon tunteita ajatellessaan ongelmia, joita he uskovat yhteiskunnan joutuvan kohtaamaan tulevaisuudessa. (Holden 2006, 233.)

Rubin (1998) on saanut samanmukaisia tuloksia jo paljon aiemmin tutkiessaan suomalaisten nuorten tulevaisuuskuvia. Rubinin mukaan suomalaisten nuorten pohtiessa henkilökohtaista tulevaisuuttaan kuvaukset muodostuivat toiveista ja positiivisista odotuksista ja pelot ja epä-mukavat odotukset oli jätetty kuvauksista pois. Kuitenkin sekä oman valtion tulevaisuus että globaali tulevaisuus näyttäytyivät pelottavina ja nuorten tulevaisuuskuvilla tulivat esiin pelot katastrofeista ja ongelmista. Nuoret kokivat omat vaikutusmahdollisuutensa heikoiksi tulevaisuuden ongelmien edessä. (Rubin 1998, 166 – 167.)

1.2 Yhteiskunnallinen konteksti ja tulevaisuudenkuvat

Yhteiskunnallisen kontekstin, jossa nuoret varttuvat, voidaan ajatella heijastuvan nuorten maailmankuvaan ja ajatuksiin tulevaisuudesta. Rubin (1998, 2000, 2008) toteaaakin, että nuorten omaa elämää koskeva optimistinen tulevaisuudenkuva pohjautuisi modernin teollisuusyhteiskunnan mukaisiin hyvän elämän malleihin. Hyvä elämä perustuu lähinnä materialistisiin arvoihin ja onnellisuus ajatellaan saavutettavan taloudellisen hyvinvoinnin ja ammatillisen onnistumisen kautta. Sen sijaan ahdistavat ja ankeat tulevaisuudennäkymät oman elämänpiirin ulkopuolella nousevat Rubinin mukaan jo postmodernin yhteiskunnan mukanaan tuomista ilmiöistä

ja ajatusmalleista. Huolenaiheet ovat globaaleja, erityisesti ympäristöongelmiin liittyviä uhkakuvia. (Rubin 1998, 2000, 2008.)

Myös Kojo (2010) kirjoittaa yhteiskuntarakenteen muutoksen vaikutuksesta nuorten tulevaisuudenkuviin. Kojon mukaan aiemmin tulevaisuus nähtiin kehityksen ja edistyksen ajaksi, mutta myöhäismodernissa yhteiskunnassa ihmiset eivät enää usko yhtä vahvasti jatkuvaan kehitykseen ja edistykseen ja asenteet tulevaisuutta kohtaan ovat muuttuneet pessimistisemmiksi. Asenteiden muutokseen ovat vaikuttaneet Kojon mukaan muun muassa ympäristöongelmat kuten ilmaston lämpeneminen ja luonnon saastuminen sekä sosiaaliset uhkakuvat kuten ydinaseet ja terrorismi. Jos modernin yhteiskunnan tulevaisuudenkuviissa näkyi usko kehitykseen ja tulevaisuuden ennakoitavuuteen, hallitsemiseen ja kontrollointiin, niin postmodernissa yhteiskunnassa riskien ja nopeiden muutosten luoma epävarmuus näkyy myös tulevaisuudenkuviissa epävarmuutena ja uhkakuvina. (Kojo 2010, 24.)

Rubinin (2008) mukaan maailmassamme nopeimmin näkyvät muutokset ovat teknisiä, internetin ja verkkojen käytön lisääntyessä ja laitteiden ja palvelujen kehittyessä koko ajan. Hänen mukaansa tällaisesta postmodernista ajasta kertoessaan media, politiikka ja kouluakin ovat usein ongelmakeskeisiä. Nuoret saavat median kautta jatkuvasti uutta tietoa erilaisista arvo- ja maailmoista sekä tavoista ja mahdollisuuksista olla ja elää. Samalla individualismin nousu siirtää yhä enemmän vastuuta pois yhteiskunnalta yksilön omille harteille. Tällöin nuoret eivät saa riittävää ohjausta tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtämään sitä, miten ja millaisilla edellytyksillä tulevaisuutta koskevia valintoja voidaan tehdä tällaisessa muuttuvassa ja monimutkaistuvassa todellisuudessa. (Rubin 2008, 57.) Tämä asettaa paineita kouluissa tapahtuvalle tulevaisuuskasvatukselle. Rubinin mukaan todellisuus, jossa nuoret joutuvat elämään, on ihan muuta kuin mihin nykyiset käytännön resurssit, uskomukset ja ennakkokäsitykset yhteiskunnassa riittävät. Myös ymmärrys siitä, että konkreettisella tasolla asioiden ja käytäntöjen pitäisi olla toisenlaisia, voimistuu ja pitäisi huomioida myös kasvatuksessa.

Monen aiemman tutkimuksen (Kojo 2010, 25; Mikkonen 2000, 119; Rubin 1998, 143) mukaan erityisesti koulutus, työ ja perhe ovat nuoria tulevaisuudessa kiinnostavia asioita. Nuorisotyöttömyys on Suomessa ja Euroopassa ajankohtainen asia ja työttömyydellä on merkittäviä vaikutuksia yksilön elämäntilanteeseen. Nuoren elämässä työttömyys näkyy taloudellisen tilanteen ja ajankäytön kautta koko elämäntilanteessa. Vaikka monen aiemman tutkimuksen (Myllyniemi, 2016; Holden, 2006; Rubin, 1998) perusteella nuorilla on optimistinen kuva henkilö-

kohtaisesta tulevaisuudestaan, voi työttömyydellä olla vaikutusta nuoren suhtautumiseen tulevaisuutta kohtaan. Kojo (2010) haastatteli työttömiä nuoria heidän tulevaisuudenkuviinsa liittyen. Kojon mukaan työttömät nuoret kokivat tulevaisuuden epävarmana ja vaikeasti ennakoitavana kolmella eri tasolla: henkilökohtaisen elämän, suomalaisen yhteiskunnan sekä koko maailman tasolla. Koko maailman tasolla haastateltuja nuoria huolestutti muun muassa terrorismi, luonnon saastuminen ja luonnonvarojen riittäminen. Suomalaisen yhteiskunnan tasolla työttömyystilanne ja päättäjien katteettomat lupaukset aiheuttivat nuorilla eniten huolta. Kojon mukaan työttömät nuoret yhdistivät tulevaisuuden epävarmuuden kuitenkin pääasiassa omaan elämäntilanteeseensa. (Kojo 2010, 27.)

1.3 Tulevaisuuteen valmistaminen ja tulevaisuuskasvatus

Tulevaisuuden mahdollisuuksien ja vaatimusten muuttuessa ja monimutkaistuessa on tulevaisuuskasvatuksella yhä tärkeämpi rooli, kun nuoria pitäisi auttaa valmistautumaan tulevaisuuttaan varten. Tulevaisuuskasvatukselle asettaa haasteen se, että on mahdotonta tietää, millaisessa tulevaisuudessa nuoria pitäisi ohjata selviytymään, toimimaan ja työllistymään. Tulevaisuudentutkimuksen perusnäkemys on, että vaikka tulevaisuutta ei voi ennustaa, sen toteutumiseen on mahdollista vaikuttaa. Cantellin ym. (2007) mukaan tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan tietoa sekä nykyisyydestä että tulevaisuudesta sekä niistä toimintamalleista, joiden kautta tulevaisuutta luodaan. Tämä on myös kasvatuksellisesti mielenkiintoinen näkökulma ja liittyykin koulussa tulevaisuuskasvatukseen. (Cantell, Rikkinen & Tani 2007, 63-65.)

Tulevaisuuskasvatuksen keskeisenä tarkoituksena on rohkaista lapsia ja nuoria pohtimaan omaa tulevaisuuttaan mahdollisimman monesta eri näkökulmasta. Tulevaisuusajattelun avulla vahvistetaan lapsen valmiuksia tulevaisuuden kohtaamiseen sekä siihen vaikuttamiseen. Samalla opitaan käsittelemään tulevaisuuteen liittyviä pelkoja ja ahdistuksia. Tulevaisuuskasvatusten selkiyttämisen apuna käytetään tulevaisuuskuvia, joilla tarkoitetaan yksilön tulevaisuuteen suunnattujen tietojen käsitysten, oletuksien ja uskomusten muodostamaa kokonaisuutta. (Kaivola & Rikkinen 2003, 115-117.)

Rubin (1998) mukaan kehittyneissä maissa elävän nuoren tulevaisuuden haasteena on kyky elää muutoksessa. Nuorten omat tulevaisuuskuvat muodostuvat niin oman tiedon ja kokemusten pohjalta kuin yhteiskunnan, median ja koulun heijastamien kulttuuristen ja sosiaalisten odotusten, toiveiden ja pelkojen kautta. Koulu, sanomalehdet, televisio, radio, elokuvat ja kirjallisuus eivät ainoastaan heijasta ja välitä vaan myös suurelta osin luovat ajatusmalleja siitä, miltä tulevaisuus näyttää ja miltä sen haluttaisiin näyttävän. Tämän vuorovaikutuksen pitäisi yhä selkeämmin tulla esille myös kansallisilla tasoilla kasvatuksen ja koulutuksen strategioissa ja tavoitteiden asetteluissa. (Rubin 1998, 84 – 85.)

1.4 Yhteiskunnalliset kontekstit tässä tutkimuksessa

Ympäristöllä on vaikutus kussakin ajassa elävien nuorten tulevaisuudenkuviin. Esimerkiksi työttömyysaste, koulutuksen määrä ja taloudellinen tilanne luovat yhteiskunnallista kehystä sille, millaisena nuoret näkevät tulevaisuutensa ja mahdollisuutensa. Yhteiskunnalliset kontekstit ovat Pohjois-Euroopassa (esim. Suomi) ja Etelä-Euroopassa (esim. Italia) hyvin erilaisia (ks. Taulukko 1).

Taulukko 1. Nuorisotilastoja Suomesta ja Italiasta (%). (Eurostat Youth Statistics)

	Ikä	Vuosi	Suomi	Italia
Nuorten osuus koko väestöstä	15 – 29	2017	17.8	15.1
Vanhempien kanssa asuvat nuoret	20 – 29	2013	16.9	78.0
Varhain koulun lopettaneet nuoret*	18 – 24	2017	8.2	14.0
Nuorisotyöttömyysaste	18 – 24	2017	20.1	37.8
NEET -luku**	15 – 24	2017	9.4	20.1

*Varhain koulun lopettaneet eli korkeintaan peruskoulun suorittaneet nuoret.

**NEET (neither in employment nor in education and training) -tilasto kertoo sellaisten 15 – 24 -vuotiaiden henkilöiden osuuden, jotka ovat suorittaneet enintään alemman toisen asteen koulutuksen (peruskoulu) ja jotka eivät ole työelämässä tai minkäänlaisessa jatkokoulutuksessa.

Eurostatin tilastojen mukaan **nuorten määrä** suhteessa muuhun väestöön oli Suomessa ja Italiassa lähellä toisiaan vuonna 2017 (Suomi 17.8%, Italia 15.1%). Kun tarkastellaan **vanhempiensa kanssa asuvien** nuorten keskiarvoja, on Suomen ja Italian ero suuri (Suomi 16.9%, Italia 78.0%). Vain Tanskassa luku oli Suomeakin pienempi (10.3 %), ja Italiaa suurempi luku oli vain Kroatiassa ja Slovakiassa.

Yksi Eurooppa 2020 -strategian koulutukseen liittyvistä tavoitteista on vähentää **varhain koulunkäynnin keskeyttäneiden** määrä alle 10 prosenttiin. Tilastoissa peruskoulutason jälkeiden opintonsa lopettaneiden määrä oli Suomessa selvästi alhaisempi kuin Italiassa (Suomi 8.2%, Italia 14.0%).

Myös **nuorisotyöttömyysaste** on Suomessa selvästi alhaisempi kuin Italiassa. (Suomi 20.1%, Italia 37.8%). Kun lukuja tarkastellaan molempien maiden osalta viimeisten 12 vuoden ajalta, huomataan, että Suomessa nuorisotyöttömyysaste on laskenut ja Italiassa päinvastoin noussut yli kymmenen prosenttiyksikköä kuluneen 12 vuoden saatossa. Nuorisotyöttömyyslukuja tarkastellessa täytyy pitää mielessä se, että suuri osa nuorista vielä opiskelee 15 – 24 -vuotiaana eikä siksi ole vielä työelämässä. Kenties parempaa tietoa asiasta antaa tilastot sellaisten nuorten määrästä, jotka eivät ole työelämässä eivätkä missään koulutusjärjestelmässä mukana. **NEET -luku** kertoo sellaisten nuorten osuuden, jotka ovat suorittaneet enintään alemman toisen asteen koulutuksen (peruskoulu) ja jotka eivät ole työelämässä tai minkäänlaisessa jatkokoulutuksessa. Vuonna 2017 NEET -luku oli Suomessa 9.4 prosenttia, kun taas Italiassa tuplasti saman verran, Euroopan suurin, 20.1 prosenttia.

Myös OECD:n tilastojen mukaan Suomen ja Italian yhteiskunnallinen, varsinkin koulutuksellinen konteksti eroavat toisistaan. **Koulutukseen osallistuvien nuorten määrä** on Suomessa korkea. Jopa 90 prosenttia 25 – 34 -vuotiaista oli vuonna 2013 osallistunut johonkin toisen asteen koulutukseen, OECD keskiarvon ollessa 82 prosenttia. Yli kolmasosa (39 %) 25 – 34 -vuotiaista oli osallistunut korkeakouluopintoihin vuonna 2013. Sen sijaan Italiassa koulutukseen osallistuvien nuorten määrä on alle EU keskitason. Vuonna 2015 vähintään toisen asteen koulutukseen oli osallistunut italialaisista 25 – 34 vuotiaista 74,4 prosenttia, vastaavan OECD keskiarvon ollessa 84,1 prosenttia. Korkeakouluopetukseen osallistuvien 25 – 34 -vuotiaiden määrä on Italiassa Euroopan Unionin alhaisin, vuonna 2015 vain 25,1 prosenttia italialaisista oli osallistunut korkeakouluopetukseen (OECD keskiarvon ollessa jopa 41,8 %), mikä on hieman alle Eurooppa 2020 -tavoitteen. (OECD 2017, 4 – 9.)

Suomessa **korkeasti koulutetuilla** on yleisesti ottaen hyvät mahdollisuudet **työllistyä**. Heidän voidaan myös odottaa tienaavan vähintään puolet enemmän kuin vain toisen asteen tai muun ei-korkeakoulututkinnon suorittaneet. (OECD 2013, 4 – 9.) Euroopan komitean mukaan Italian korkeasti koulutettu väestö on enenevissä määrin lähtenyt ulkomaille parempien työmahdollisuuksien ja palkan perässä, samalla kun yhä harvempi muualta tuleva korkeasti koulutettu pyrkii työllistymään Italiassa. Käytössä olevien taitojen hyödyntäminen ja tämä aivo-vouto ovat OECD:n mukaan haasteina Italian kilpailukyvyllä. (OECD 2017, 4 – 9.)

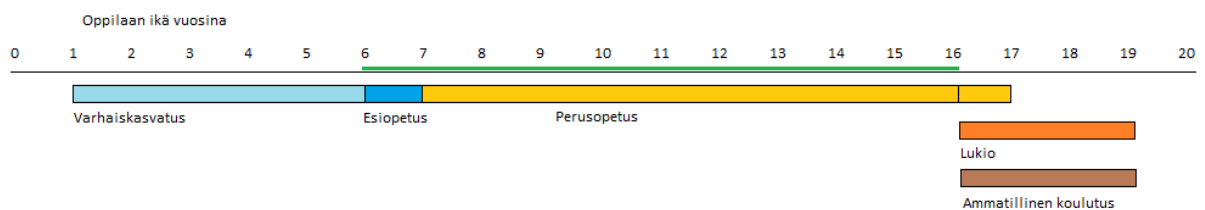
Suomi on vuodesta 2000 ollut yksi parhaiten **PISA-testeissä** pärjäävistä maista. Suomalaiset oppilaat ovat saaneet kautta linjan huippupisteitä lukutaidossa, luonnontieteissä ja matematiikassa, vaikka viime vuosina tulokset ovatkin olleet hieman laskussa aiemmista. Suomessa oppilaiden taustan vaikutus tuloksiin on alle OECD keskitason. (OECD 2013, 4 – 5.) Vuoden 2015 PISA-testeissä Italia jäi alle OECD keskiarvon luonnontieteissä ja lukutaidossa, ja oli keskitasoa matematiikassa. Italian tulokset matematiikan osalta ovat parantuneet PISA-testi-vuosien aikana, mutta luonnontieteissä ja lukutaidossa tulokset ovat pysyneet samalla tasolla. Oppilaiden sosio-ekonomisen taustan vaikutus tuloksiin (9,6 %) oli alle OECD keskitason (12,9 %) ja pysyi muuttumattomana vuosien 2006 ja 2015 välillä.

Suomalainen ja italialainen yhteiskunta eroavat toisistaan monessa suhteessa niin koulutukseen, työllistymiseen kuin perhekulttuuriinkin liittyen. Seuraavaksi kuvataan tarkemmin maitten koulutusjärjestelmiä, joissa Suomi ja Italia myös eroavat toisistaan.

1.4.1 Suomalainen koulujärjestelmä

Vuonna 1921 Suomessa tuli voimaan oppivelvollisuuslaki ja tällöin kaikille tuli pakolliseksi kuusivuotinen kansakoulu. Kansakoulu kehittyi 1900-luvun aikana hitaasti, ja Kettusen ym. (2012) mukaan peruskoulujärjestelmän luomisen voidaankin nähdä vaikuttaneen paljolti suomalaisen hyvinvointivaltion vahvistumiseen. Nykymuotoinen suomalainen peruskoulujärjestelmä otettiin käyttöön 1970-luvulla ja siitä lähtien peruskoulun rakenne on pysynyt pitkälti samana. Suomessa koulutus on julkista ja yksityisen sektorin osuus peruskoulutasolla on lähes olematon. Suomalainen peruskoulu on kaikille oppilaille ilmainen ja julkinen koulutus kustannetaan verovaroin. (Kettunen, Jalava, Simola & Varjo 2012, 45.)

Suomessa jo 6-vuotiaat lapset osallistuvat pakolliseen esikouluun, mutta varsinainen suomalainen peruskoulu alkaa 7 vuoden iässä. Suomalainen peruskoulu kestää yhdeksän vuotta ja oppivelvollisuus koskee 7 – 16 -vuotiaita lapsia. Peruskoulu sisältää kuusi vuotta alakoulua ja kolme vuotta yläkoulua. Peruskoulun jälkeen oppilaiden on mahdollista hakeutua joko lukioon tai ammatillisiin opintoihin, joiden kesto on keskimäärin kolme vuotta, mutta pakollista suuntautua mihinkään toisen asteen koulutukseen ei Suomessa ole (Ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Suomalaisen koulujärjestelmän rakenne esi- ja perusasteessa sekä toisen asteen koulutuksessa. (Eurydiceä 2017 mukailten)

OECD:n (2015, 4) mukaan sosiaalinen ja poliittinen yhteisymmärrys kasvatuksen ja koulutuksen tärkeydestä johtaa vakaaseen koulutusjärjestelmään. Suomessa hallitus määrittää koulutukselliset prioriteetit, samalla kun koulut ja esikoulut ovat pääasiassa kuntien ylläpitämiä. Kunnalla on tärkeä vastuu niin koulutuksen järjestämisen, rahoituksen kuin opetussuunnitelman ja opetushenkilökunnan palkkaamisen saralla. Suomessa koulutusta ja sen tavoitteita säädelään eri tasoilla valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta lähtien yksittäisen koulun opetussuunnitelmaan.

1.4.2 Italialainen koulujärjestelmä

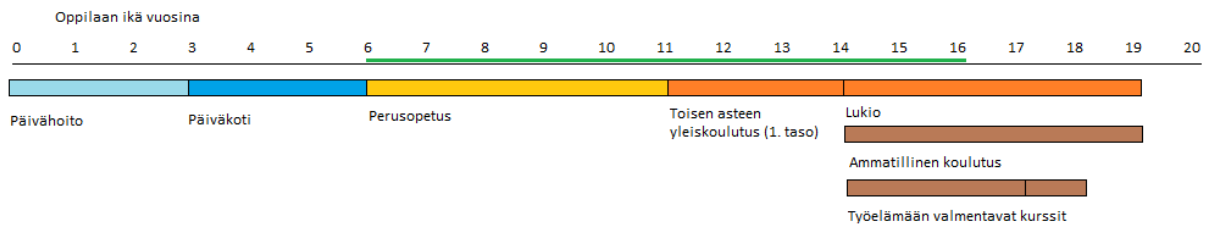
Ennen Italian yhdistymistä vuonna 1859 Casati-laki (Legge Casati) loi säännökset valtion koulutuksen järjestämisestä. Laki teki peruskoulutukseen osallistumisesta pakollista, mutta edelleen varsinkin maaseuduilla monia lapsia ei siltikään lähetetty kouluun. Toinen suuri uudistus italialaisessa koulujärjestelmässä tehtiin Mussolinin aikaan vuonna 1923, jolloin Gentile-laki (Legge Gentile) nosti oppivelvollisuusiän 14 ikävuoteen. Fasismin hajoamisen ja vuoden 1948

demokratian periaatteita kannattavan perustuslain myötä italialaisessa koulujärjestelmässä tapahtui kolmas radikaali muutos. Perustuslaissa korostettiin nyt koulutuksen vapautta ja avoimuutta kaikille sekä valtion vastuuta koulutuksen järjestämisestä. Vuonna 1962 tehtiin koulutus uudistus, joka takasi samanlaisen koulupolun kaikille lapsille 14 ikävuoteen saakka, ja jonka tarkoituksena oli paremmin saavuttaa koko ikäluokka ja valmistaa oppilaita kohti työelämää (l'avviamento al lavoro). Tämän jälkeen italialainen koulujärjestelmä on pysynyt rakenteeltaan samanlaisena ja vain pieniä uudistuksia on tehty. (OECD 1998, 15 – 18.)

Italialainen koulujärjestelmä on pääasiassa julkinen ja valtion rahoittama. Italiassa toimii myös joitain valtion kouluille tasavertaisia yksityisiä kouluja (scuole paritarie), jotka saavat valtion tukea. Usein julkisten koulujen opetuksen tason on katsottu olevan korkeampi kuin yksityisissä kouluissa. (Bertola, Checchi & Oppedisano 2007, 13.) Koulutus Italiassa on avointa kaikille ja pakollinen peruskoulu on ilmaista. Italiassa inklusion periaate koskee myös erityisoppilaita, sosiaalisesti tai taloudellisesti heikommassa asemassa olevia oppilaita ja mahanmuuttajaoppilaita. Olosuhteiden mukaan oppilaille tarjotaan tarvittavaa tukea omassa luokassaan. (European Committee/ EACEA/Eurydice 2017.)

Ensimmäinen kouluvaihe on pakollinen ja koostuu alakoulusta ja alemmasta toisen asteen koulutuksesta. Alakoulu alkaa kuuden vuoden iässä ja kestää viisi vuotta. Tämän jälkeen 11 vuoden iässä alkaa alempi toisen asteen koulutus, joka kestää kolme vuotta. Ensimmäisen kouluvaiheen jälkeen pidetään valtakunnallinen koe, joka oppilaan täytyy läpäistä jatkaakseen toiseen kouluvaiheeseen, jonka kaksi ensimmäistä vuotta ovat pakollisia.

Toinen koulutusvaihe Italiassa alkaa 14 vuoden iässä ja siinä on kaksi eri suuntautumisvaihtoehtoa: ylempi toisen asteen koulutus joko lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa ja alueellinen ammatillinen koulutus (IFP), joka koostuu työelämään valmentavista kursseista. Ylempi toisen asteen koulutus kestää viisi vuotta ja loppukokeen läpäisevät oppilaat saavat todistuksen, jolla voi hakea korkeakouluihin. (European Committee/ EACEA/Eurydice 2017.)

Kuvio 2. Italialaisen koulujärjestelmän rakenne esi- ja perusasteessa sekä toisen asteen koulutuksessa. (Eurydiceä 2017 mukailten)

Kuviossa 2 on esitetty italialainen koulujärjestelmä oppilaan ikää kuvaavalla aikajanalla. Koulutuksen eri asteet on merkitty aikajanalle värikoodatuin palkein. Oppivelvollisuus aika on Italiassa kymmenen vuotta ja koskee 6 – 16 -vuotiaita. Oppivelvollisuus aika Italiassa käsittää viisi vuotta alakoulua, kolme vuotta keskikoulua (alempi toisen asteen koulutus) ja kaksi vuotta ylempää toisen asteen koulutusta. Keskikoulun jälkeen oppilaan täytyy siis opiskella vähintään kaksi vuotta valitsemassaan ylemmän toisen asteen koulutuksen oppilaitoksessa, esimerkiksi lukiossa, ammattikoulussa tai teknillisessä koulussa (Kuvio 2). (European Committee/ EACEA/Eurydice 2017.)

2 TUTKIMUSONGELMAT

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella nuorten tulevaisuudenkuvia Suomessa ja Italiassa. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, minkälaisia asioita nuoret nostavat esille pohiessaan tulevaisuutta. Tutkimuksessa tarkastellaan sitä, keskittyvätkö nuoret tulevaisuutta pohiessaan henkilökohtaiseen tulevaisuuteen, asuinmaansa tulevaisuuteen tai koko maailman tulevaisuuteen. Lisäksi ollaan kiinnostuneita siitä, suhtautuvatko nuoret tulevaisuuteen enemmän positiivisesti vai negatiivisesti. Tutkimuskysymyksiä tarkastellaan myös sukupuolittain. Täten tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat seuraavat:

1. Miten suomalaisten ja italialaisten nuorten tulevaisuudenkuvat eroavat toisistaan?
 - 1.1 Miten suomalaisten ja italialaisten nuorten suhtautuminen omaan, oman asuinmaansa ja koko maailman tulevaisuuteen eroavat toisistaan?
 - 1.2 Millä tavalla (positiivisesti, negatiivisesti, neutraalisti) ja millä tasolla (oma tulevaisuus, asuinmaan tulevaisuus, maailman tulevaisuus) suomalaiset ja italialaiset nuoret käsittelevät tulevaisuutta?

Aiemman tutkimuksen (Myllyniemi, 2016; Holden, 2006; Rubin, 1998) mukaan suomalaisten nuorten suhtautuminen omaan tulevaisuuteensa on useimmiten positiivista. Oman asuinmaan tai koko maailman tulevaisuuteen nuoret suhtautuvat aiemman tutkimuksen mukaan pessimistisemmin. (Myllyniemi, 2016; Holden, 2006; Rubin 1998.) Nuorten on havaittu pohtivan erityisesti koulutukseen, työhön ja perheeseen liittyviä asioita tulevaisuudessa (Kojo 2010; Mikkonen 2000; Rubin 1998). Suomalaisten nuorten osalta yhteiskunnan tulevaisuudessa nuoria on huolestuttanut mm. työttömyyteen ja päättäjiin liittyvät asiat (Kojo 2010). Globaalilla tasolla nuorissa on aiheuttanut huolta aiemman tutkimuksen (Kojo 2010; Rubin 1998) mukaan esimerkiksi terrorismi, luonnon saastuminen ja luonnonvarojen riittävyys. Italialaisten nuorten tulevaisuudenkuvista ei löytynyt aiempaa tutkimusta.

3 TUTKIMUSMENETELMÄ

3.1 Tutkittavat

Tutkimusjoukko muodostuu suomalaisista ja italialaisista pakollisen peruskoulunsa päättävistä oppilaista (N=123). Aineistoa kerättiin neljän suomalaisen luokan oppilailta (N=61) ja kolmen italialaisen luokan oppilailta (N=62). Suomalaisista vastaajista oli tyttöjä 34,4 % (N=21) ja poikia 59 % (N=36). Lisäksi 4 suomalaista oppilasta (6,6 %) vastasi, ettei halua määrittellä sukupuoltaan. Kaikki italialaiset oppilaat määrittelivät sukupuolensa. Italialaisista oppilaista tyttöjä oli 50 % (N=31) ja poikia 50 % (N=31) vastaajien määrästä.

Aineistonkeruuseen valitut koulut sijaitsevat molemmat maidensa kuudenneksi suurimmissa kaupungeissa. Kaupunkien sosio-ekonominen rakenne on samankaltainen ja vuonna 2012 kaupunkien työttömyysaste oli lähes sama (suomalainen kaupunki 13,4 %; italialainen kaupunki 13,6 %). (Tilastokeskus 12/2012; Istat 2013.) Molemmat koulut ovat julkisia kouluja. Koulut valittiin keskustan alueen ulkopuolelta ja ovat myös samaa kokoluokkaa. Sekä suomalaisen että italialaisen koulun oppilasmäärä oli suunnilleen 250 – 350 oppilasta.

Suomessa aineisto kerättiin yhdeksännen luokan oppilailta. Oppilaat ovat peruskoulutaipaleensa loppusuoralla ja tekevät valintoja jatko-opintoihinsa liittyen. Tulevaisuuden ajattelu on siis ajankohtaista. Italiassa aineisto kerättiin samankaltaisessa tilanteessa olevilta oppilailta. Oppilailla on vielä kaksi pakollista vuotta koulua edessä, mutta he valitsevat seuraavana vuonna linjan kolmesta eri vaihtoehdosta (lukio, ammattikoulu tai ammatilliset kurssit). Myös heillä siis tulevaisuuteen liittyvät valinnat ja ajatukset ovat ajankohtaisia. Koska italialainen koulujärjestelmä poikkeaa hieman suomalaisesta, on eri maiden oppilailla ikäeroa tässä tutkimuksessa. Italiassa oppilaat ovat toisen asteen yleiskoulutuksen piirissä jo ikävuodesta 11 lähtien, ja valitsevat suuntausvaihtoehdoista 14 vuotiaana. Siksi suomalaiset vastaajat ovat pääosin 15 -vuotiaita ja italialaiset pääosin 13 – 14 -vuotiaita. Nuorin tutkimukseen vastannut oppilas oli 12 -vuotias italialainen oppilas ja vanhin 16 -vuotias suomalainen oppilas. Vastanneiden iän keskiarvo on 14 vuotta (13,95) ja keskihajonta 1,14. Suomalaisten oppilaiden iän keskiarvo on 15 vuotta (15,09) ja keskihajonta 0,26. Italialaisten oppilaiden iän keskiarvo on 13 (12,90) ja keskihajonta 0,43. Tutkimuksen kannalta katsottiin kuitenkin ikää merkityksellisemmäksi oppilaiden samankaltainen vaihe opinnoissa.

Tutkimusluvat alaikäisten tutkimiseen hankittiin lähettämällä oppilaiden vanhemmille viesti, joka heidän piti kuitata luokan opettajalle. Italialaisista oppilaista tutkimukseen osallistuivat kaikki, joilta lupa pyydettiin. Myös suomalaisista oppilaista kaikki paikalla olleet saivat luvan osallistua tutkimukseen, mutta osa oppilaista oli aineistonkeruun aikana poissa koulusta sairauden tai muun syyn vuoksi. Tutkimuslupa pyydettiin yhteensä 76 oppilaalta, joista tutkimukseen osallistui lopulta 61 (kato 19,7 %) oppilasta.

3.2 Tiedonkeruumenetelmä

Italiassa aineistonkeruu suoritettiin lokakuussa 2017 saman päivän aikana kolmessa eri luokassa. Suomessa aineisto kerättiin tammikuussa 2018 kolmena peräkkäisenä päivänä.

Tutkimuksessa käytettiin sekä laadullisia että määrällisiä lähestymistapoja. Laadullista aineistoa nuorten tulevaisuuskuviasta kerättiin piirtämistehtävän avulla. Määrällistä aineistoa kerättiin puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla. Nämä tiedonkeruumenetelmät valittiin, jotta tutkittavien eri äidinkielet vaikuttaisivat mahdollisimman vähän tutkimusaineistoon ja virhekäsitysten minimoimiseksi käännettävää olisi mahdollisimman vähän. Kaksi erilaista aineistonkeruumenetelmää myös tukevat ja täydentävät toisiaan ja lisäävät siten tutkimuksen luotettavuutta, kun tutkimuksessa toteutuu metodinen triangulaatio. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 233; Tuomi & Sarajärvi 2009, 145.)

3.2.1 Piirtämistehtävä

Piirtämistehtävän (ks. Liite 1) otsikko muotoiltiin mukaillen Rubinin (1998) tutkimuksessaan käyttämää kirjoitustehtävää. Piirtämistehtävän tavoitteena on selvittää oppilaiden tulevaisuudenkuvia mahdollisimman avoimen tehtävänannon kautta, jotta tehtävän rajaus ei ohjaisi nuorten ajattelua. Tavoitteena on saada selville, millaisia mielikuvia nuorille syntyy tulevaisuutta ajatellessaan ja sitä kautta tulkita heidän asenteitaan tulevaisuutta kohtaan. Piirtämisen ohella oppilaita pyydettiin lisäämään piirustuksiin lyhyitä selityksiä, jotta piirustusten tulkinta olisi yksiselitteisempää. Lisäksi oppilaiden aikaperspektiivin selvittämiseksi heitä pyydettiin piirtämisen jälkeen merkitsemään paperiin vuosi tai aikakausi, johon tulevaisuudennäkymä piirustuksessa sijoittuu.

Oppilaille annettiin piirtämiseen aikaa noin 20 minuuttia. Ohjeistuksessa heille korostettiin, ettei piirtämistaidoilla tai lopputuloksen hienoudella ole merkitystä tutkimuksen kannalta, vaan tärkeämpää on mahdollisimman selkeästi tuoda esille omia ajatuksia. Tällä ohjeistuksella pyrittiin madaltamaan oppilaiden kynnystä lähteä piirtämään tyhjälle paperille.

Aineistonkeruujärjestys oli ennalta päätetty niin, että oppilaille annettiin ensin piirtämistehtävä ja vasta sen jälkeen he täyttivät kyselylomakkeet. Piirtämistehtävä suoritettiin ensimmäisenä, jotta kyselylomakkeen kysymykset eivät ohjailisi nuorten ajatuksia. Siten nuorten piirustuksissa esille tuoneet asiat ovat nousseet täysin heidän omista lähtökohdistaan eivätkä heidän ajatuksiaan johdatelleet kyselylomakkeessa aiheesta esitetyt kysymykset.

3.2.2 Kyselylomake

Kyselylomake (ks. Liite 2) laadittiin erikseen tätä tutkimusta varten, sillä tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksiin sopivaa lomaketta ei löytynyt aiemmista tutkimuksista. Lomakkeen perustana käytettiin aiemmissa tutkimuksissa (Rubin 1998; Holden 2006; Myllyniemi 2016) esille tuotuja tulevaisuudenkuvien eri tasoja: oma henkilökohtainen tulevaisuus, oman asuinmaan tulevaisuus ja koko maailman tulevaisuus.

Kyselylomakkeen alussa kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja ohjeet lomakkeen täyttämiseen. Ohjeet käytiin myös suullisesti läpi ennen lomakkeiden täyttämistä. Kyselylomake koostuu viidestä osasta. Lomakkeessa käytettiin sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Ensimmäisessä osassa kysytään tutkimuksen kannalta olennaisia taustatietoja, kuten oppilaan ikä, sukupuoli ja jatko-opintosuunnitelmat. Toisessa osassa selvitetään oppilaiden suhtautumista tulevaisuuteen aiemman tutkimuksen (Rubin 1998; Holden 2006; Myllyniemi 2016) pohjalta määritetyillä kolmella eri tasolla oman henkilökohtaisen tulevaisuuden, oman asuinmaan tulevaisuuden ja koko maailman tulevaisuuden osalta. Monivalintakysymys on muotoiltu Rubinin (1998) tutkimuksessaan käyttämää kysymystä mukailleen. Kolmannessa osiossa selvitetään oppilaiden kokemusta omista vaikutusmahdollisuuksista tulevaisuuteen samoilla kolmella eri tasolla. Lisäksi oppilaille oli mahdollisuus vastata avoimeen kysymykseen siitä, millaisia keinoja heillä on vaikuttaa tulevaisuuteen. Kyselylomakkeen neljännessä osiossa selvitetään oppilaiden toiveita ja huolenaiheita omaan henkilökohtaiseen tulevaisuuteensa, asuinmaansa tulevaisuuteen ja koko maailman tulevaisuuteen liittyen. Oppilaita pyydettiin listaamaan jokaiseen

kohtaan kolme toivetta ja kolme huolenaihetta sekä lisäksi arvioimaan, kuinka todennäköisenä he pitävät näiden asioiden toteutumista. Viidennessä osiossa selvitetään oppilaiden aikaperspektiivi eli kuinka pitkälle he ovat ajatelleet tulevaisuuttaan. Tässä tutkimuksessa käytetään lomakkeen osia 1 ja 2.

3.3 Tiedonkeruumenetelmän luotettavuus

Tiedonkeruumenetelmä pyrittiin rakentamaan mahdollisimman luotettavaksi. Luotettavuutta lisää piirtämistehtävän ja kyselylomakkeen esitestaus, jolla voitiin varmistaa, että tehtävänanto on ymmärrettävä ja aineisto vastaa tutkittavaa ilmiötä. Esitestattavat olivat tutkimuksen kanalta otollisia, sillä he olivat yhdeksännen luokan oppilaita ja täten lähellä itse tutkimuksen kohdejoukkoa. Esitestaus tehtiin yhden luokan oppilaille (N=22) eri paikkakunnan koulussa kuin varsinainen aineistonkeruu. Esitestaus tehtiin vain suomalaisilla nuorilla. Esitestauksen jälkeen tehtiin vain pieniä muutoksia kyselylomakkeen sanamuotoihin tai kysymyksen asettelun, jotta lomakkeesta saatiin ymmärrettävämpi. Myös piirtämistehtävälle annettua aikaa pidennettiin hieman.

Osallistava piirtäminen aineistonkeruumenetelmänä on Literatin (2013) mukaan varsinkin lasten ja nuorten parissa tehtävään tutkimukseen erittäin käytännöllinen. Piirtäminen mahdollistaa tutkittavalle aktiivisen roolin oman todellisuutensa kuvaamiseen ja on siten myös tutkimusmenetelmänä eettinen. Virhe- ja ylitulkinnan välttämiseksi piirtämistä olisi hyvä käyttää yhdessä jonkun toisen tutkimusmenetelmän kanssa. (Literat 2013, 94–95.) Yksi piirtämistehtävää aineistonkeruumenetelmänä käyttävissä tutkimuksissa esiin nouseva kysymys on, kuinka hyvin piirustus voi kuvata ajatusta. On olemassa tietyt rajoitukset sille, kuinka hyvin ajattelua voi kuvantaa piirtämisen kautta. Tämä voisi olla riski tutkimukselle, mutta tässä tapauksessa piirtämisen aihe tai se, kuinka taitavasti piirustus oli tehty, ei ollut olennainen asia. Sen sijaan piirustus välittää merkityksellisen viestin, ja juuri tästä merkityksestä analyysi yrittää saada kiinni. (Alerby 2000.)

Kyselylomaketutkimuksella on tiettyjä heikkouksia, sillä kyselytutkimusta tehdessä on vaikeaa varmistua siitä, kuinka vakavasti tutkimukseen osallistuneet ovat suhtautuneet kyselyyn vastaamiseen. Myös kyselylomakkeessa käytettyjen kielimuotojen ymmärrettävyys on yhteydessä tutkimuksen luotettavuuteen. On vaikeaa kontrolloida vastaajien tekemiä mahdollisia

väärinymmärryksiä väittämiin vastatessaan. (Hirsjärvi 1997, 195.) Toisaalta kyselylomakkeen avulla voidaan saada laajankin vastaajajoukon asenteita selvitettyä niin, että tuloksia voidaan yleistää. Jos kyselylomakkeen kysymykset ja vastausvaihtoehdot on muotoiltu hyvin, on tulosten analysointi ja esittäminen helppoa.

Aineisto kerättiin oppilaiden äidinkielellä tai asuinmaan virallisella kielellä, jotta vastaaminen olisi heille mahdollisimman vaivatonta. Tutkijalle vieraan kielen kääntämisen vaikutusta tutkimuksen luotettavuuteen pyrittiin vähentämään tarkistuttamalla tehtävät ja ohjeistus italian kielen professorilla ennen aineiston keräämistä. Myös aineistoa käsitellessä tutkijalla on ollut mahdollisuus konsultoida italian kielen professoria, jos kääntämisessä on ilmennyt haasteita.

Myös aineistonkeruun monivaiheisuus voi vaikuttaa tiedonkeruumenetelmien luotettavuuteen. Kyselylomakeaineisto kerättiin paperisena versiona ja tallennettiin jälkepäin manuaalisesti sähköiseen muotoon, mikä luo virheen mahdollisuuksia. Kyselylomakedatan syöttämisen jälkeen aineisto kuitenkin tarkistettiin ja mahdolliset virheet korjattiin tilastonkäsittelyohjelmassa.

3.4 Aineiston käsittelymenetelmät

3.4.1 *Piirtämistehtävän analyysi*

Piirroksien analysointiin käytettiin laadullisia sisällönanalyysimenetelmiä (Tuomi & Sarajärvi 2009). Piirrosten sisältö teemoiteltiin sen mukaan, sisälsikö näkemys tulevaisuudesta negatiivisia vai positiivisia asioita. Osa teemoiteltiin neutraaleiksi, jos piirroksista ei selkeästi käynyt ilmi joko negatiivinen tai positiivinen asenne. Sisältö luokiteltiin negatiiviseksi, jos piirros sisälsi viittauksia köyhyyteen, yksinäisyyteen tai esimerkiksi kouluttamattomuuteen tai asunnottomuuteen liittyviä asioita. Oman maan tai koko maailman tasolla negatiiviseksi luokiteltiin saastuttamiseen, sotiin ja ihmisten epätasa-arvoon liittyvät asiat piirroksissa.

Positiiviseen sisältöön katsottiin kuuluvaksi esimerkiksi oppilaan omaan tulevaisuuteen liittyvät ammattitavoitteet, perheeseen, harrastuksiin ja omaisuuteen liittyvät piirrokset. Koko maailman tasolla positiiviseksi luokiteltiin maailmanrauhaan, saastuttamisen loppumiseen, yhdenvertaisuuteen, innovaatioiden syntyyn liittyvät piirrokset.

Neutraaliksi sisällöksi luokiteltiin pääasiassa teknologian kehitykseen liittyvät piirustukset, joissa ei ollut selkeää viittausta tai mainintaa positiivisesta tai negatiivisesta asenteesta. Teknologian kehitykseen liittyviä asioita piirustuksissa tulkittiin olevan esimerkiksi sähköautot, robotit, puhelimet ja muut laitteet.

Lisäksi tarkasteltiin, oliko piirroksissa käsitelty oppilaan omaa henkilökohtaista tulevaisuutta, hänen asuinmaansa tulevaisuutta tai koko maailman tulevaisuutta. Osassa piirroksista oli käsitelty tulevaisuutta useammalla kuin yhdellä tasolla. Jos piirustuksessa oli käsitelty teknologian kehittymistä, kaupunkirakenteen muuttumista tai muuten kaupunkimaisemaa ilman mainintaa sijainnista, ne luokiteltiin sekä oman maan tulevaisuutta että koko maailman tulevaisuutta käsitteleviksi.

3.4.2 Kyselylomakkeiden analyysi

Kyselylomakkeet käytiin läpi ja varmistettiin, että kaikkiin kysymyksiin oli vastattu ohjeiden mukaan. Vastaukset koodattiin antamalla koodinnumero jokaiselle kysymykselle ja vastausvaihtoehdolle. Osasta 1 jätettiin sukupuolten välisten erojen vertailussa käsittelemättä ne vastaukset, joihin oli merkitty vaihtoehto ”en halua määritellä”, koska vastausjoukko oli niin pieni. Osan 2 vastausvaihtoehdot käännettiin (1→5; 2→4; 3→3; 4→2; 5→1), jotta ne kuvaisivat paremmin ilmiötä ja olisivat vertailukelpoisia muiden osien kanssa (asteikolla 1 – 5). Tutkimusaineiston kysymykset käsiteltiin ja analysoitiin IBM SPSS Statistics 25 -ohjelmalla. Lopulta taulukointia varten osan 2 vastausvaihtoehdot yhdistettiin niin, että erittäin pessimistinen ja pessimistinen yhdistyivät yhdeksi sarakkeeksi sekä erittäin optimistinen ja optimistinen yhdistyivät niin ikään yhdeksi sarakkeeksi tulosten esittämisen yksinkertaistamista varten.

Tutkimuksessa tutkittiin nuorten asenteita tulevaisuutta ja omia vaikutusmahdollisuuksiaan kohtaan sekä nuorten toiveita ja pelkoja tulevaisuuteen liittyen. Eri tutkimuskysymyksiin vastaavien osioiden kysymyksiä käytettiin muuttujina, joiden avulla laskettiin eri ilmiöitä kuvaavia keskiarvoja ja prosenttiosuuksia. Aineistoon tehtiin keskiarvotestejä, joilla selvitettiin jakaumaa esimerkiksi eri-ikäisten vastaajien kesken. Suomalaisen ja italialaisten oppilaiden vastauksia vertailtiin keskenään ristiintaulukoinnin avulla. Kysymyksiä tutkittiin kuvailevien analyyysien avulla tarkastelemalla vastausten jakautumista eri vastausvaihtoehtojen kesken ja laskemalla vastausmäärien prosenttiosuuksia.

Muuttujina käytettiin lomakkeen osasta 2 tulleita vastauksia omaan, asuinmaan ja maailman tulevaisuuteen kohdistuvista asenteista. Luokitteleva muuttuja sukupuoli on oppilaiden itsensä määrittelemä ja se huomioidaan suoraan kyselylomakkeen osassa 1 ilmoitetuista taustatiedoista. Tässä tutkimuksessa oppilailla oli mahdollisuus vastata sukupuolekseen tyttö tai poika, tai jättää sukupuolensa määrittelemättä. Kuvailevilla analyyseillä sekä graafisella tarkastelulla tutkittiin lisäksi keskeisten muuttujien jakaumamuotoja, vinoutta ja huipukkuutta, jotka vaikuttivat käytettävien analyysimenetelmien valintaan. Koska muuttujien ja summamuuttujien jakaumamuodot olivat normaali oletuksen mukaisia, käytettiin aineiston analyysissä parametrisia analyysimenetelmiä, jotka ovat voimakkaampia ja siksi suositeltavia (Heikkilä 1998, 193).

4 TULOKSET

4.1 Nuorten suhtautuminen omaan, oman asuinmaansa ja koko maailman tulevaisuuteen

Suomalaisten ja italialaisten nuorten tulevaisuudenkuvia verrattiin kyselylomakkeen vastausten perusteella kolmella tasolla: nuorten suhtautumisessa omaan, oman asuinmaansa ja koko maailman tulevaisuuteen. Tulevaisuudenkuvia verrattiin myös sukupuolten välillä.

Nuorten suhtautuminen omaan tulevaisuuteensa

Sekä suomalaisista että italialaisista nuorista valtaosa suhtautuu tulevaisuuteen optimistisesti (ks. Taulukko 2). Italialaisilla nuorilla suhtautuminen näyttäisi olevan hieman suomalaisia nuoria optimistisempi. Selkein ero näkyy suomalaisten tyttöjen ja poikien välillä, kun tytöistä suurin osa vastasi suhtautuvansa tulevaisuuteen optimistisesti ja pojista näin vastasi selvästi pienempi joukko. Sama ero näkyy suomalaisten poikien ja italialaisten poikien vastauksia verrattaessa. Italialaisten tyttöjen ja poikien välillä ei ole suurta eroa, kuten ei myöskään suomalaisten tyttöjen ja italialaisten tyttöjen välillä.

Taulukko 2. Suomalaisten ja italialaisten nuorten suhtautuminen omaan tulevaisuuteensa.

Maa		Pessimistisesti		Ei optimistisesti eikä pessimistisesti		Optimistisesti		Yhteensä	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Italia	Kaikki	0	0,0%	7	11,5%	54	88,5%	61	100,0%
	Tyttö	0	0,0%	4	12,9%	27	87,1%	31	100,0%
	Poika	0	0,0%	3	10,0%	27	90,0%	30	100,0%
Suomi	Kaikki	5	9,3%	12	22,2%	37	68,5%	54	100,0%
	Tyttö	1	5,0%	3	15,0%	16	80,0%	20	100,0%
	Poika	4	11,8%	9	26,5%	21	61,7%	34	100,0%

Nuorten suhtautuminen asuinmaansa tulevaisuuteen

Suomalaiset nuoret suhtautuvat italialaisia nuoria optimistisemmin oman asuinmaansa tulevaisuuteen: suomalaisista nuorista noin puolet suhtautuu oman asuinmaansa tulevaisuuteen optimistisesti, kun italialaisista nuorista näin tekee vain vaja kolmasosa (ks. Taulukko 3). Italialaiset tytöt vastasivat italialaisia poikia useammin suhtautuvansa asuinmaansa tulevaisuuteen pessimistisesti, kun taas italialaisista pojista hyvin suuri osa vastasi kysymykseen neutraalisti (ei optimistisesti eikä pessimistisesti).

Selkeästi optimistisimmin asuinmaansa tulevaisuuteen suhtautuvat suomalaiset tytöt. Suomalaisista tytöistä asuinmaansa tulevaisuuteen suhtautuu optimistisesti valtaosa, kun taas italialaisista tytöistä vain reilu kolmasosa vastasi suhtautuvansa optimistisesti asuinmaansa tulevaisuuteen. Pessimistisesti asuinmaansa tulevaisuuteen ei sanonut suhtautuvansa suomalaisista tytöistä kukaan, kun taas italialaisista tytöistä näin vastasi lähes viidesosa.

Taulukko 3. Suomalaisten ja italialaisten nuorten suhtautuminen asuinmaansa tulevaisuuteen.

Maa		Pessimistisesti		Ei optimistisesti eikä pessimistisesti		Optimistisesti		Yhteensä	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Italia	Kaikki	8	13,1%	34	55,7%	19	31,2%	61	100,0%
	Tyttö	5	16,6%	14	46,7%	11	36,7%	30	100,0%
	Poika	3	9,7%	20	64,5%	8	25,8%	31	100,0%
Suomi	Kaikki	5	8,9%	22	39,3%	29	51,8%	56	100,0%
	Tyttö	0	0,0%	5	25,0%	15	75,0%	20	100,0%
	Poika	5	13,9%	17	47,2%	14	38,9%	36	100,0%

Nuorten suhtautuminen maailman tulevaisuuteen

Suomalaisten ja italialaisten nuorten suhtautuminen koko maailman tulevaisuuteen on hieman negatiivissävytteinen, mutta vastaukset jakoutuivat melko tasaisesti optimistisen ja pessimistisen välille (ks. Taulukko 4). Sekä suomalaisista että italialaisista nuorista vastasi suhtautuvansa koko maailman tulevaisuuteen optimistisesti reilu neljäsosa. Pessimistisesti maailman tulevaisuuteen suhtautuu sekä suomalaisista että italialaisista nuorista hieman suurempi määrä, noin kolmasosa.

Suomalaiset tytöt omaavat optimistisimman asenteen myös koko maailman tulevaisuutta kohtaan. Suomalaisista tytöistä koko maailman tulevaisuuteen suhtautuu optimistisesti hieman suurempi osa kuin italialaisista tytöistä, kun pessimistisesti maailman tulevaisuuteen suhtautuu italialaisista tytöistä selkeästi suurempi osa kuin suomalaisista tytöistä.

Myös suomalaisten ja italialaisten poikien välillä selkein ero on pessimistisesti maailman tulevaisuuteen suhtautuvissa nuorissa: suomalaisista pojista selkeästi isompi osa suhtautuu maailman tulevaisuuteen pessimistisesti.

Suomalaisista nuorista pojat ovat selkeästi pessimistisempiä maailman tulevaisuutta kohtaan kuin tytöt. Italiassa aivan samanlaista eroa sukupuolten välillä ei näy, mutta lähes puolet italialaisista pojista vastasi, ettei suhtaudu maailman tulevaisuuteen optimistisesti eikä pessimistisesti.

Taulukko 4. Suomalaisten ja italialaisten nuorten suhtautuminen maailman tulevaisuuteen.

Maa		Pessimistisesti		Ei optimistisesti eikä pessimistisesti		Optimistisesti		Yhteensä	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Italia	Kaikki	19	30,6%	26	41,9%	17	27,5%	62	100,0%
	Tyttö	10	32,3%	11	35,5%	10	32,2%	31	100,0%
	Poika	9	29,0%	15	48,4%	7	22,6%	31	100,0%
Suomi	Kaikki	19	33,3%	24	42,1%	14	24,6%	57	100,0%
	Tyttö	4	19,0%	9	42,9%	8	38,1%	21	100,0%
	Poika	15	41,7%	15	41,7%	6	16,6%	36	100,0%

4.2 Nuorten tulevaisuuden käsittelyn tavat ja tasot

Nuorten piirustuksia tarkasteltiin sen mukaan, käsittelivätkö ne positiivisia, negatiivisia vai neutraaleja asioita. Lisäksi tarkasteltiin, käsittelivätkö piirustukset omaa, oman asuinmaan tai koko maailman tulevaisuutta.

Suomalaisten ja italialaisten nuorten tulevaisuudenkuvat ovat pääosin positiivisia. Italialaisista nuorista aivan selkeä enemmistö toi piirustuksessaan esiin positiivisia asioita, kuten omaan tulevaan ammattiin, perheeseen tai harrastuksiin liittyviä asioita. Suomalaisten nuorten asenteet tulevaisuutta kohtaan olivat kuitenkin paljon selkeämmin jakautuneet positiivisen ja negatiivisen kesken. Suomalaisista nuorista noin kaksi viidesosaa käsitteli piirustuksessaan positiivisia tulevaisuuteen liittyviä asioita (ks. Kuviot 3 ja 4).

COM'È IL FUTURO?

Disegna la tua visione realistica del futuro. Scrivici anche brevi spiegazioni.

IN THE FUTURE I'M A CAR
DESIGNER IN SCUDERIA FERRARI
BECAUSE IT'S MY DREAM.

IN THIS PICTURE I'VE GOT
29 YEARS OLD

AND... I'M A WORLD CHAMPION

IN A FENCING, BECAUSE IT'S MY
SPORT AND I'M GOOD FENCER

(THIS OPTION IT'S FROM MY MISTER)

IN THIS PICTURE I'VE GOT 20
YEARS OLD

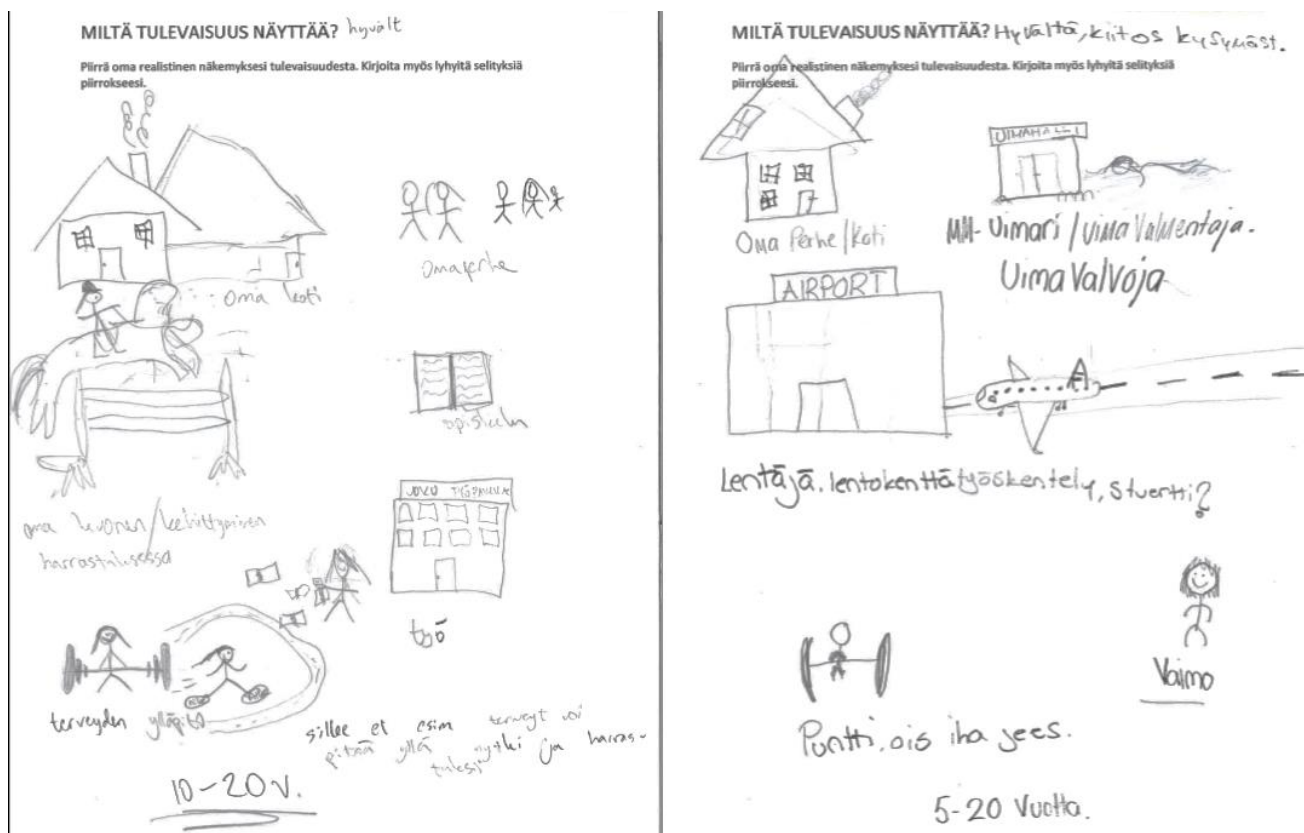
COM'È IL FUTURO?

Disegna la tua visione realistica del futuro. Scrivici anche brevi spiegazioni.

VORREI GUARDARE PER IL MONDO E GUADAGNARE ABBASTANZA SOLDI PER
POTERMI COSTRUIRE UNA FAMIGLIA
TRA 9/10 ANNI

Kuvio 3. Italialaisten nuorten omaa tulevaisuutta käsittelevät piirustukset.

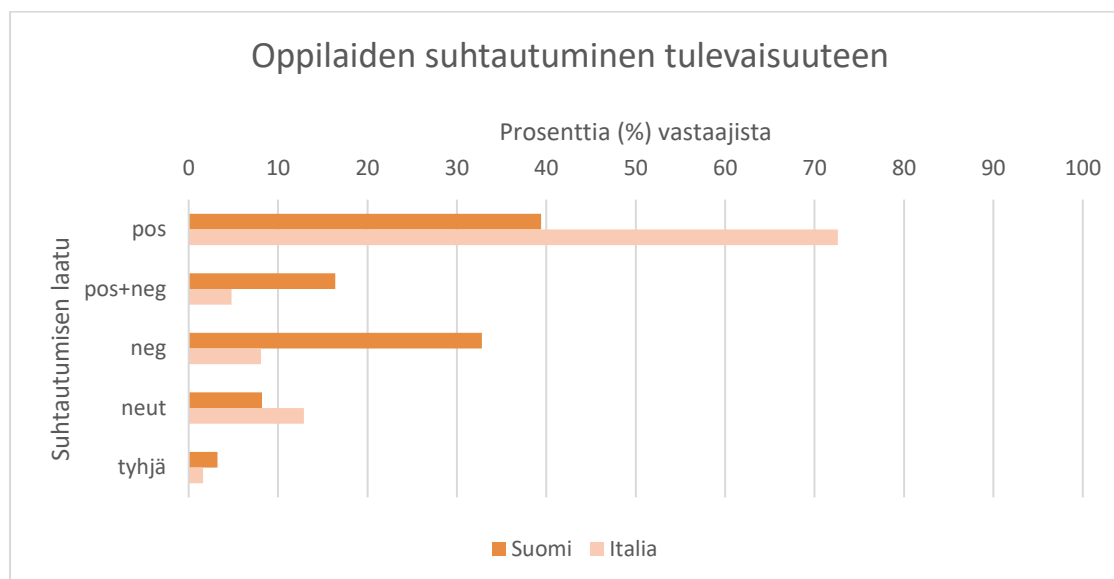
Kuvio 4. Suomalaisien nuorten omaa tulevaisuutta käsittelevät piirustukset.

Osa nuorista käsittelee piirustuksessaan sekä positiivisia että negatiivisia tulevaisuuden aspektoja. Suomalaisista nuorista selkeästi useampi sisällytti piirustukseensa sekä positiivisia että negatiivisia asioita kuin italialaisista nuorista.

Selvästi ainoastaan negatiivisia asioita tulevaisuudesta piirsi suomalaisista nuorista jopa kolmasosa ja italialaisista huomattavasti pienempi osuus.

Neutraalisti tulevaisuuteen suhtautuvia nuoria tulkittiin piirustusten perusteella olevan suomalaisista nuorista ja italialaisista nuorista melko samanlainen osuus. Neutraaliksi tulkittiin pääasiassa teknologian kehitykseen liittyvät piirustukset, joissa ei ollut positiiviseen tai negatiiviseen asenteeseen viittaavia ulottuvuuksia tai mainintoja.

Osa piirustuksista oli lisäksi joko tyhjiä tai täysin tulkintakelvottomia (esimerkiksi osittain tai täysin kumitettuja) ja siksi ne luokiteltiin omaksi osiokseen (ks. Kuvio 5).

Kuvio 5. Oppilaiden piirustuksissa esiin tulleet eri asenteet tulevaisuutta kohtaan.

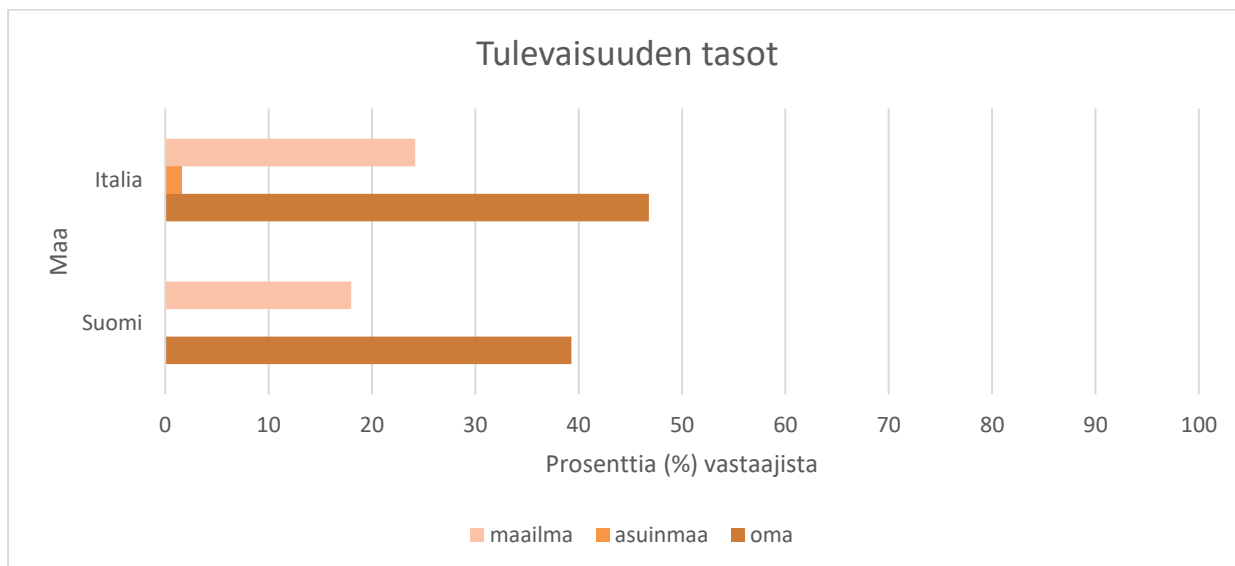
Pos= positiivisia asioita sisältävä piirustus, pos+neg= sekä positiivisia että negatiivisia asioita sisältävä piirustus, neg= negatiivisia asioita sisältävä piirustus, neut= neutraaleja asioita sisältävä piirustus, tyhjä= tyhjä tai tulkitsematon piirustus.

Piirustuksista tulkittiin lisäksi, miten laajalla mittakaavalla nuoret pohtivat tulevaisuutta. Mittakaava jaettiin aiemman kirjallisuuden perusteella kolmeen eri tasoon: oma tulevaisuus, oman asuinmaan tulevaisuus sekä koko maailman tulevaisuus.

Omaa tulevaisuuttaan pohtiessaan nuoret toivat pääasiassa esiin ammattiin, perhe- ja ystäväsuhteisiin sekä harrastuksiin liittyviä asioita (ks. Kuviot 3 ja 4). Suomalaisista nuorista pelkästään omaa tulevaisuuttaan piirustuksissa käsitteli noin kaksi viidesosaa, kun taas italialaisista nuorista omaa tulevaisuutta käsitteli lähes puolet.

Ainoastaan oman asuinmaan tulevaisuuteen ei suomalaisista nuorista keskittynyt piirustukseensa kukaan, ja italialaisistakin nuorista tätä käsitteli vain yksi oppilas. Piirustus tulkittiin oman asuinmaan tulevaisuutta käsitteleväksi, jos siinä oli selkeä maininta maasta tai kaupungista.

Koko maailman tulevaisuutta piirustuksessaan käsitteli suomalaisista nuorista noin yksi viidesosa ja italialaisista hieman useampi, noin yksi neljäsosa (ks. Kuvio 6).

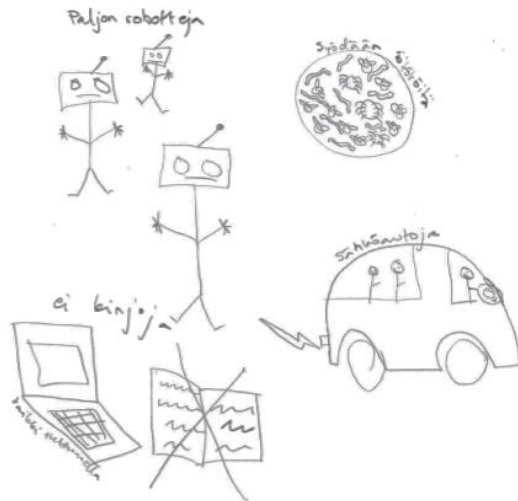
Kuvio 6. Tulevaisuuden eri tasot oppilaiden piirustuksissa.

Maailma= koko maailman tulevaisuutta käsittelevä piirustus, asuinmaa= oppilaan oman asuinmaan tulevaisuutta käsittelevä piirustus, oma= oppilaan omaa tulevaisuutta käsittelevä piirustus.

Monet nuorista käsitelivät useampaa kuin yhtä tulevaisuuden tasoa piirustuksissaan. Valtaosa tällaisista piirustuksista oli teknologian kehitykseen ja kaupunkirakenteen muuttumiseen liittyviä piirustuksia, jotka luokiteltiin sekä oman maan että maailman tulevaisuutta käsitteleviksi. Niin suomalaisista kuin italialaisista nuorista noin viidesosa teki tällaisia piirustuksia (ks. Kuviot 7 ja 8).

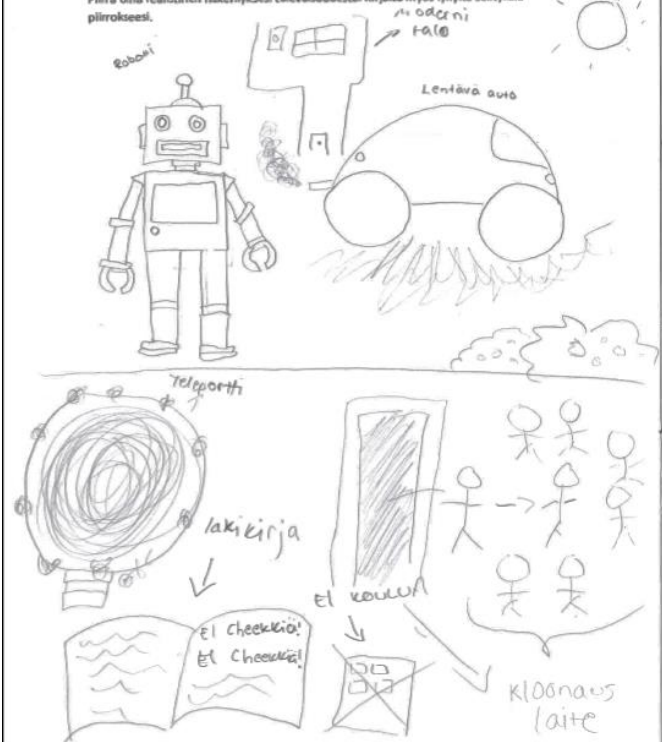
MILTÄ TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ?

Piirrä oma realistinen näkemyksesi tulevaisuudesta. Kirjoita myös lyhyitä selityksiä piirroksesi.

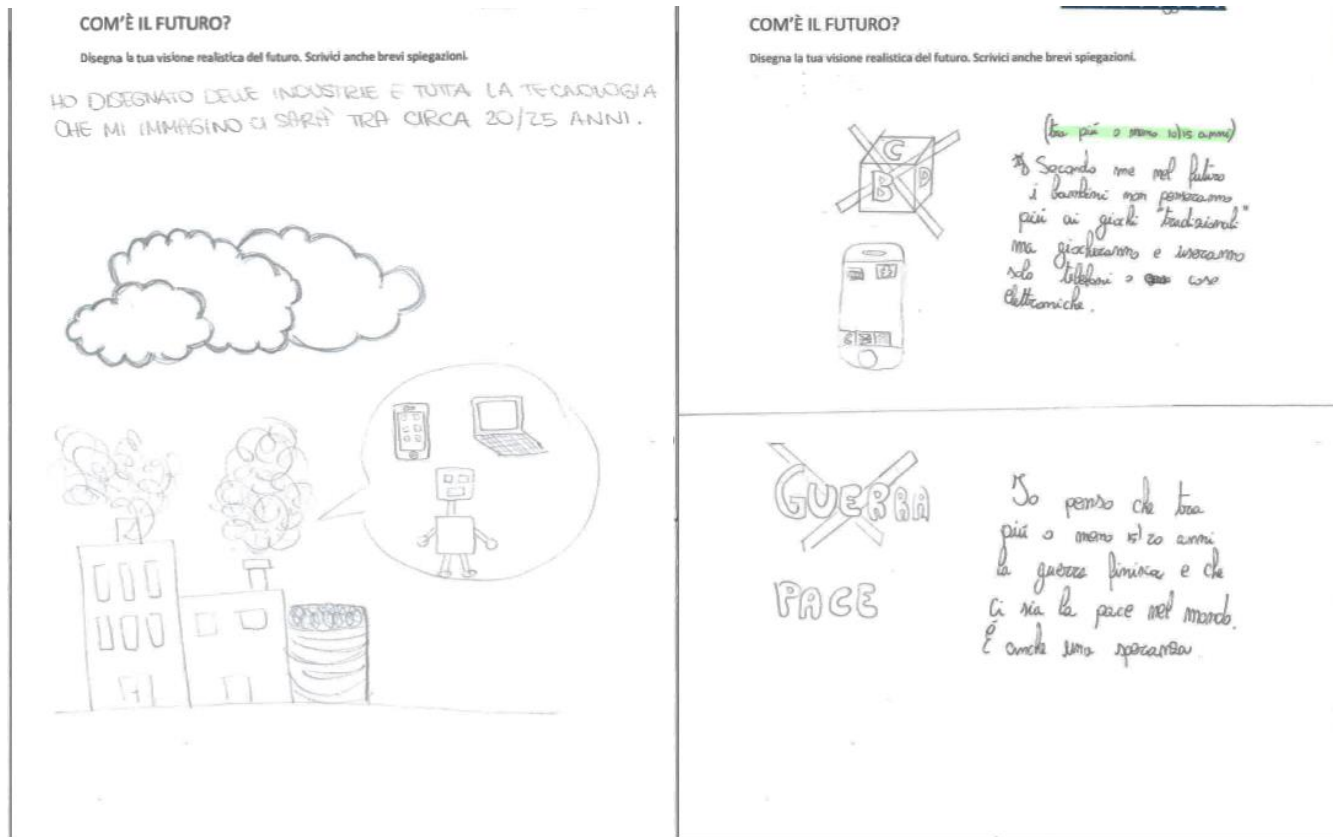

MILTÄ TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ?

Piirrä oma realistinen näkemyksesi tulevaisuudesta. Kirjoita myös lyhyitä selityksiä piirroksesi.

Kuvio 7. Suomalaisten nuorten teknologian kehitystä käsittelevät piirustukset.

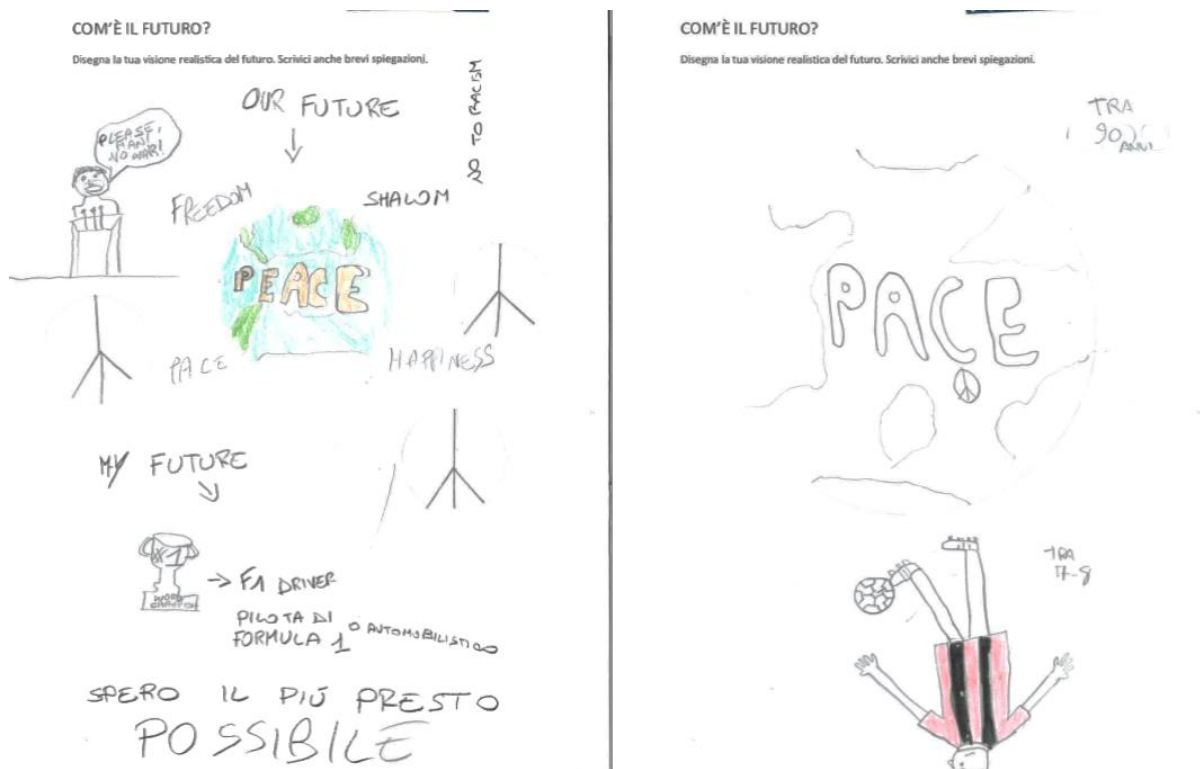

Kuvio 8. Italialaisten nuorten teknologian kehitystä käsittelevät piirustukset.

Sekä omaa henkilökohtaista tulevaisuuttaan että koko maailman tulevaisuutta käsittelevä piirustuksissaan molemmista maista melko pienet joukot, suomalaisista 6,6 prosenttia ja italialaisista 3,2 prosenttia. Tämä on kuitenkin mielenkiintoinen joukko, sillä tällaisille piirustuksille tyypillistä oli se, että oma tulevaisuus nähtiin positiivisena, vaikka koko maailman tulevaisuus näyttäytyisikin negatiivisena (ks. Kuviot 9 ja 10).

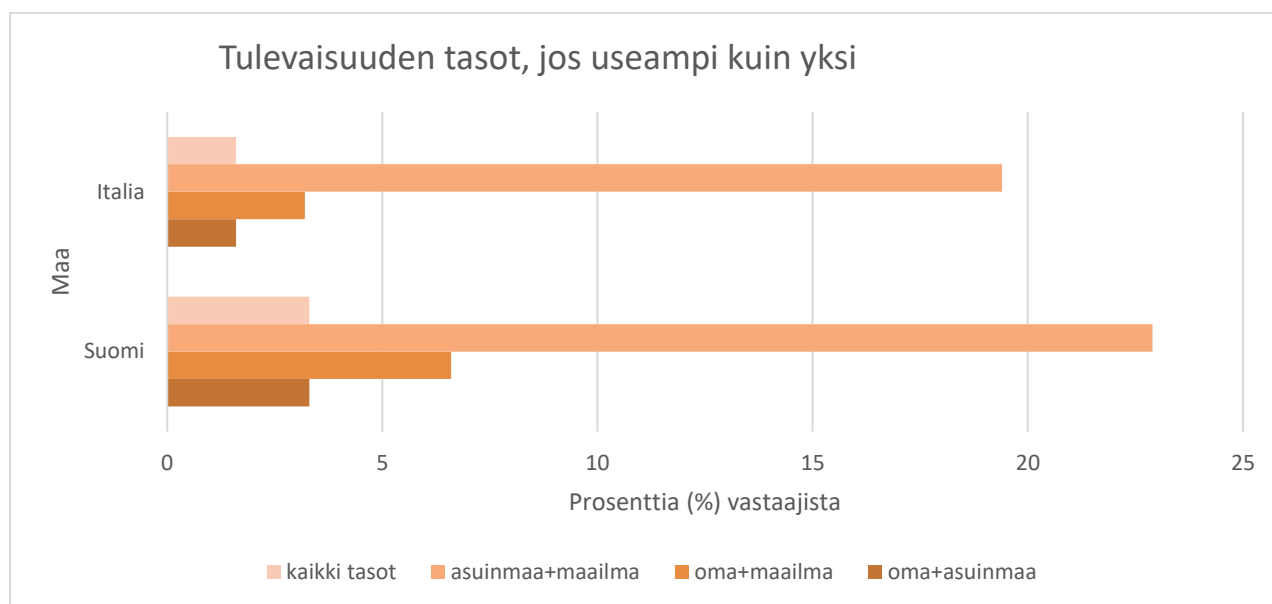
Kuvio 9. Suomalaisen nuoren koko maailman tulevaisuutta ja omaa tulevaisuutta käsittelevä piirustus.

Kuvio 10. Italialaisten nuorten koko maailman tulevaisuutta ja omaa tulevaisuutta käsittelevä piirustus.

Omaa tulevaisuutta ja oman asuinmaan tulevaisuutta käsitteli molempien maiden nuorista hyvin pienet osuudet. Myös kaikilla kolmella eri tasolla tulevaisuutta käsittelevien osuus oli pieni molempien maiden kohdalta.

Maiden palkit ovat diagrammissa hyvin samanmuotoiset eli jakauma on samanlainen niin suomalaisten kuin italialaisten nuorten kesken (ks. Kuvio 11).

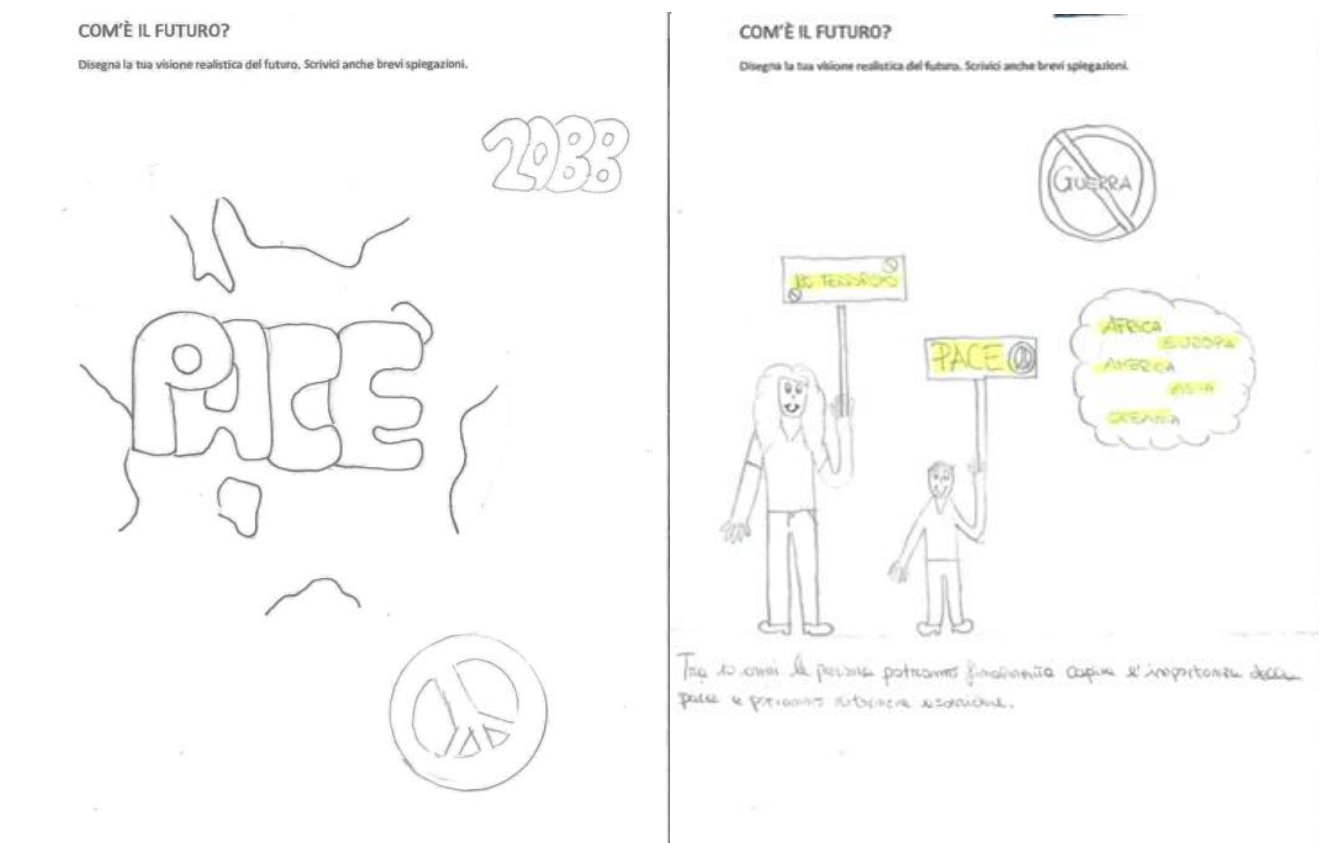
Kuvio 11. Tulevaisuuden eri tasot oppilaiden piirustuksissa, jos useampi kuin yksi.

Kaikki tasot= piirustuksessa käsitelty kaikkia kolmea eri tasoa, *asuinmaa+maailma*= piirustuksessa käsitelty oppilaan asuinmaan ja koko maailman tulevaisuutta, *oma+maailma*= piirustuksessa käsitelty oppilaan omaa tulevaisuutta ja koko maailman tulevaisuutta, *oma+asuinmaa*= piirustuksessa käsitelty oppilaan omaa tulevaisuutta ja asuinmaan tulevaisuutta.

Valtaosa nuorista käsitteli piirustuksessaan omaa henkilökohtaista tulevaisuuttaan. Toiseksi eniten käsiteltiin koko maailman tulevaisuutta ja kolmantena suurena ryhmänä ovat oman asuinmaan ja koko maailman tulevaisuutta käsittelevät piirustukset, jotka olivat usein teknologian kehitykseen, teollisuuteen ja kaupunkirakenteisiin keskittyneitä.

Omaa tulevaisuutta käsittelevät piirustukset olivat useimmiten positiivisia, omaan ammattiin, perheeseen ja harrastuksiin liittyviä. Italialaisten nuorten omaa tulevaisuutta käsittelevistä piirustuksista yhtäkään ei luokiteltu negatiiviseksi, mutta suomalaisten nuorten piirustusten joukossa tällaisiakin oli.

Koko maailman tulevaisuutta käsitellessä italialaisilla nuorilla oli suomalaisia nuoria selvästi useammin positiivinen lähestymistapa piirustuksessaan. Italialaisten nuorten piirustuksissa oli useammin viittauksia mm. maailman rauhaan ja sotien ja saastuttamisen lopettamiseen, kun taas suomalaisten nuorten koko maailman tulevaisuutta käsittelevissä piirustuksissa tuli usein esille sodat, liikakulutus ja maailman tuhoutuminen (ks. Kuviot 12 ja 13).

Kuvio 12. Italialaisten nuorten koko maailman tulevaisuutta käsittelevät piirustukset.

MILTÄ TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ?

Piirrä oma realistinen näkemyksesi tulevaisuudesta. Kirjoita myös lyhyitä selityksiä piirroksesi.

Kuvio 13. Suomalaisen nuoren koko maailman tulevaisuutta käsittelevä piirustus.

5 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin nuorten tulevaisuudenkuvia Suomessa ja Italiassa. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita siitä, minkälaisia asioita nuoret nostavat esille pohtiessaan tulevaisuutta. Tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, keskittyvätkö nuoret tulevaisuutta pohtiessaan henkilökohtaiseen tulevaisuuteen, asuinmaansa tulevaisuuteen tai koko maailman tulevaisuuteen. Lisäksi oltiin kiinnostuneita siitä, suhtautuvatko nuoret tulevaisuuteen enemmän positiivisesti vai negatiivisesti.

5.1 Tulosten pohdinta

Nuorten tulevaisuudenkuvat ovat tämän tutkimuksen tulosten mukaan pääosin positiivisia, kuten aiemmassakin tutkimuksessa (Myllyniemi, 2016; Holden, 2006; Rubin, 1998) on todettu. Piirrosten ja kyselylomakkeiden tulokset ovat samansuuntaisia. Kyselylomakkeiden vastauksissa oppilaiden asenteet ovat selkeästi optimistisemmat omaa tulevaisuutta kohtaan, kun taas maailman tulevaisuutta kohtaan on enemmän pessimismää. Sama ilmiö näkyi nuorten piirustuksissa, kun omaa tulevaisuutta käsittelevät piirustukset olivat pääosin positiivisia ja koko maailman tulevaisuutta käsittelevissä piirustuksissa oli enemmän negatiivisia, sotiin ja ympäristöongelmiin viittaavia asioita. Italialaisista nuorista selkeä valtaosa suhtautui tulevaisuuteen positiivisesti, ja heidän piirustuksistaan huokui toivo hyvästä tulevaisuudesta. Myös suomalaisista nuorista moni suhtautui varsinkin omaan tulevaisuuteensa positiivisesti, mutta piirustuksista välittyi vahvemmin esimerkiksi maailman tulevaisuuden uhkakuvat. Siinä missä italialainen nuori oli piirtänyt toiveen maailmanrauhasta, oli suomalainen nuori taas hahmotellut huolensa maailman sodista ja ympäristökatastrofeista. Voidaankin pohtia, ovatko kaikki nuoret piirtäneet todella oman realistisen mielikuvansa tulevaisuudesta tai onko nuorilla ollut erilaisia tapoja lähestyä tehtävää.

Italialaisista nuorista todella suuri osa keskittyi piirustuksessaan pohtimaan vain omaa tulevaisuuttaan, kun taas suomalaisten nuorten piirustuksien aiheet olivat huomattavasti enemmän jakautuneet pohtimaan myös oman asuinmaan tai koko maailman tulevaisuutta. Myös tämä voi osaltaan ehkä selittää italialaisten nuorten positiivisempaa asennetta tulevaisuutta kohtaan, jos he eivät ajatelleet tulevaisuutta yhtä laajasti kuin suomalaiset nuoret. Toisaalta kaikki italialaisten nuorten omaa tulevaisuutta käsittelevät piirustukset ja kyselylomakevastaukset olivat

positiivisia, kun taas suomalaisten nuorten piirustuksista löytyi negatiivisia asenteita myös omaa tulevaisuutta kohtaan. Varsinkin suomalaiset pojat erottuivat aineistosta pessimistisellä asenteellaan tulevaisuutta kohtaan. Voisiko asenteiden eroja selittää suomalaisen ja italialaisen kulttuurin eroilla? On vaikeaa sanoa, vaikuttaako kulttuurissa piilevät asenteet nuorten suhtautumiseen, mutta mieleen nousee ero etelä-eurooppalaisen macho -kulttuurin ja kriittisemmän suomalaisen kulttuurin välillä. Onko suomalaisten nuorten helpompi ajatella kriittisesti ja keskittyä varjopuoliin ja italialaisten taas vaikeampi myöntää heikkouksia ja helpompi ennemminkin ajatella, että kyllä minä tästä selviän. Tulokset saavat joka tapauksessa miettimään suomalaisten nuorten hyvinvointia. Ovatko mielenterveyspalvelut nuorille riittävät ja tarvitsisiko tällaisista asioista puhua enemmän, jos monet suomalaiset nuoret suhtautuvat pessimistisesti omaan tulevaisuuteensa.

Yhteiskunnallisella kehyksellä on oma vaikutuksensa nuorten tulevaisuudenkuviin, kuten aiemmin (Kojo 2010; Rubin 1998, 2000, 2008) on tullut ilmi. Nuorten tulevaisuudenkuvia muokkaavan yhteiskunnallisen kontekstin yksi merkittävä tekijä on media ja siellä käytävä julkinen keskustelu, jolta ei voi välttyä. Ehkä työllisyysasioita näkyvämmiin jonkin aikaa pinnalla ajankohtaisessa suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa ovat olleet globalisaatio, kansainvälistyminen ja ympäristöasiat. Suomalaisessa mediassa on jo pitkään pyörinyt uutiset ilmastonmuutoksesta ja erilaisista konflikteista maailmalla. Nämä huolenaiheet ovat saattaneet siirtyä suomalaisten nuorten ja osin italialaistenkin nuorten piirustuksiin. On kannustavaa huomata, että suuri osa nuorista edelleen silti suhtautuu myös maailman tulevaisuuteen positiivisesti ja uskoo ihmiskunnan löytävän ratkaisuja niin ihmisten välisiin konflikteihin kuin ympäristöongelmiinkin. Tarpeellista olisikin miettiä, miten opettajina voimme luoda uskoa tulevaisuuteen ja kykyjä tulevaisuuden hallintaan? Tämä onkin tulevaisuuskasvatuksen tavoitteena ja jokaisen opettajan olisi tärkeää paneutua siihen niin nuorten omaa tulevaisuutta kuin asuinmaan tai koko maailman tulevaisuutta ajatellessa.

Vaikka tilastojen mukaan (esim. Eurostat Youth Statistic 2017; OECD 2017) italialaisten nuorten tulevaisuus näyttää ongelmallisemmalta (esim. työttömyysuhka on suurempi) kuin suomalaisten nuorten, silti italialaiset nuoret suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti. Tuoko italialaisille nuorille tulevaisuuden haasteiden edessä turvaa perhekeskeisyys, pitkään kotona asuminen ja tätä kautta perheen ja vanhempien tuoma henkinen ja taloudellinen tuki? Tutkimuksen tulokset saavat miettimään, miksi suomalaiset nuoret suhtautuvat tulevai-

suuteen pessimistisemmin kuin italialaiset nuoret. Onko suomalainen kulttuuri enemmän individualistinen ja saako se suomalaiset nuoret tuntemaan jäävänsä yksin tulevaisuuden haasteiden kanssa? Myös medialla saattaa olla vaikutusta suomalaisten nuorten negatiivisiin tulevaisuudenkuviin - meillä on täällä Suomessa asiat hyvin, mutta näemme mediassa koko ajan maailman ongelmia. Onko Italiassa totuttu elämään tällaisten asioiden kanssa eri tavalla? Esimerkiksi Turun puukotus oli ensimmäinen Suomessa tapahtunut terrori-isku. Voisiko tällä olla ollut vaikutusta suomalaisiin nuoriin ja heidän ajatuksiinsa tulevaisuudesta? Myös yhteiskuntatietoisuuden määrällä voi olla vaikutus nuorten tulevaisuudenkuviin. Yhteiskunnan todellisuus saattaa olla jotain muuta kuin yksilön subjektiivinen kokemus siitä. Suomessa opetetaan yhteiskuntaoppi -oppiainetta jo alakoulussa, mutta italialainen peruskoulujärjestelmä ei tunne tällaista oppiainetta (POPS 2014; Eurydice 2017). Tutkimuksen tuloksia arvioidessa voi siis myös pohtia sitä, onko suomalaisten ja italialaisten nuorten yhteiskuntatietoisuudessa eroavaisuuksia.

Suomalaiseen koulujärjestelmään tutustuneena pohdin, onko suomalaisissa yläkoulun luokissa negatiivissävytteinen diskurssi vallalla (on väsymystä, alakuloisuutta jne.). Tämän pohjalta olisi kannattavaa miettiä, miten voitaisiin rakentaa huumorintajuinen, hyväntuulinen ilmapiiri luokkaan, joka mahdollistaisi myös pelottavien ja vaikeiden asioiden käsittelyä helpommin. Tähän tarvittaisiin myös vanhempien osallistumista, sillä myös heidän asenteensa vaikuttavat siihen, millaisena nuoret kokevat koulunkäynnin ja millaista keskustelukulttuuria rakennetaan kotona ja koulussa. On ajankohtaista pohtia, millainen on opettajan vastuu vaikeiden tai pelottavien asioiden käsittelyssä (kuten Turun puukotus). Sillä luulisi olevan paljon vaikutusta, käsitelläkö tapahtumia positiivisesta vai negatiivisesta lähtökohdasta tai käsitelläkö niitä ollenkaan, ja miten niistä on kotona mahdollisesti puhuttu. Kasvattajan täytyy olla vaikeiden asioiden käsittelyssä realistinen mutta silti optimistinen. Kyllä täällä pärjätään ja ongelmat selvitetään -henkinen lähestymistapa voimaannuttaa nuoria maailman ongelmien edessä. Tulevaisuuteen vaikuttamiseen rohkaiseminen ja vaikuttamistaitojen vahvistaminen on tärkeä osa kasvatustyötä.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää suomalaisten ja italialaisten nuorten tulevaisuudenkuvia. Piirtämällä ja kyselylomakkeella kerätty aineisto on kattava ja antaa monipuolisen kuvan nuorten tulevaisuudenkuvista. Tuloksia ei voida täysin yleistää koskemaan kokonaisvaltaisesti suomalaisten ja italialaisten tulevaisuudenkuvia, mutta tuloksista voidaan saada suuntaa antava kuva siitä, millaisia asenteita eri maiden nuorilla on tulevaisuutta kohtaan.

Tutkimuksen luotettavuutta saattaa heikentää eri kielellä kerätty aineisto, jolloin mahdolliset kääntämisessä tapahtuneet virheet voivat vaikuttaa tehtyyn tulkintaan. Kielen ja kääntämisen vaikutusta luotettavuuteen pyrittiin kuitenkin vähentämään tarkistuttamalla tehtävät ja ohjeistus italian kielen professorilla ennen aineiston keräämistä. Yhden tutkijan toteuttamassa tutkimuksessa heikkoutena on aina tutkijan subjektiivisuus. Aineiston analyysi tapahtuu tutkijan ja aineiston vuorovaikutuksessa, johon vaikuttavat muun muassa tutkijan omat aiemmat tiedot ja kokemukset aiheesta. Tutkimuksessa pyrittiin kuitenkin objektiivisuuteen ja siihen haettiin varmistusta vertaisarvioinnilla. Toisaalta se, että sama henkilö keräsi koko tutkimusaineiston ja oli mukana kaikissa aineistonkeruutilanteissa, vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta. Tällöin jokaisesta aineistonkeruutilanteesta on varmasti saatu samanlainen ja kaikki vastaajat ovat saaneet samanlaisen ohjeistuksen. Tutkimusmenetelmän luotettavuutta parantaa myös se, että kyselylomakkeiden ja piirustusten tulokset ovat samansuuntaisia. Tällöin voisi olettaa, että eri mittarit ovat mitanneet samaa asiaa ja täydentävät näin toisiaan. Tutkimuksen aihe on saattanut johdatella joitakin vastaajia niin, että he ovat realistisen näkemyksensä sijaan käsitelleet varsinkin piirustuksissa tulevaisuutta sellaisena, kuin he toivoisivat sen olevan. Voidaan kuitenkin ajatella, että jos oppilas on piirtänyt toivotunlaisen positiivisen tulevaisuudenkuvan, on hänellä silloin optimistinen suhtautuminen tulevaisuuteen. Tässä kohtaa on myös hyötyä kahdesta toisiaan tukevasta mittarista.

Tämän tutkimuksen jatkona olisi mielenkiintoista selvittää esimerkiksi, millaisena nuoret itse kokevat median vaikutuksen omiin asenteisiinsa yhteiskuntaa ja tulevaisuutta kohtaan. On aiheellista pohtia, kuinka informaatiotulvan keskellä elävät nuoret kokevat heitä ympäröivän maailman ja kuinka he suhtautuvat tulevaisuuteen, mutta mielenkiintoista olisi myös selvittää, miten nuoret kokevat tämän informaatiotulvan ja selviytymisen ja oman identiteetin luomisen keskellä. Millaisena nuoret näkevät oman paikkansa nykyisessä ja tulevassa yhteiskunnassa ja mitä mieltä he ovat jatkuvasta muutoksesta ja ihmisistä ympärillään ja siitä, miten

mediassa puhutaan ja uutisoidaan kaikesta? Olisi myös mielenkiintoista vertailla lisää eri maiden nuorten tulevaisuudenkuvia Euroopassa ja muilla mantereilla sekä vertailla sitä, onko eri maiden oppilaiden yhteiskuntatietoisuudessa eroavaisuuksia.

LÄHTEET

Alerby, E. 2000. A way of visualising children's and young people's thoughts about the environment: A study of drawings. *Environmental Education Research*, 6(3), 205–222.

Bertola, G., Checchi, D., & Oppedisano, V. 2007. Private school quality in Italy. *Giornale degli Economisti e Annali di Economia*, 375–400.

Cantell, H., Rikkinen, H. & Tani, S. 2007. *Maailma minussa - minä maailmassa*. Maantieteen opettajan käsikirja. Helsingin yliopisto.

Heikkilä, T. 1998. *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. *Tutki ja kirjoita*. 15.-16. painos. Helsinki: Tammi.

Holden, C. 2006. Concerned citizens: children and the future. *Education, Citizenship and Social Justice*, 1(3), 231–247.

Kaivola, T. & Rikkinen, H. 2003. *Nuoret ympäristöissään*. Lasten ja nuorten kokemismaailma ja ympäristömielikuvat. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Kettunen, P., Jalava, M., Simola, H. & Varjo, J. 2012. Tasa-arvon ihanteesta erinomaisuuden eetokseen. Teoksessa P. Kettunen & H. Simola (toim.) *Tiedon ja osaamisen Suomi: kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 25–69.

Kojo, M. 2010. Laajentunut nykyisyys: nuorten tulevaisuuteen suuntautuminen työn marginaalissa. *Nuorisotutkimus* 28 (2), 23–35.

Literat, I. 2013. “A pencil for your thoughts”: Participatory drawing as a visual research method with children and youth. *International Journal of Qualitative Methods*, 12(1), 84–98.

Myllyniemi, S. 2017. *Katse tulevaisuudessa*. Nuorisobarometri 2016.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). 2017. Education Policy Outlook: Italy. Paris: OECD Publishing.

OECD 2013. Education Policy Outlook: Finland. Paris: OECD Publishing.

OECD 1998. Reviews of National Policies for Education: Italy. Paris: OECD Publishing. Saantitapa: https://read.oecd-ilibrary.org/education/reviews-of-national-policies-for-education-italy-1998_9789264163638-en

Rubin, A. 2008. Tolkkua toiveisiin? Tulevaisuudenkuvat elämänhallinnan välineenä. Nuorisotutkimus 26 (3), 53–57.

Rubin, A. 2000. Growing up in social transition: In search of a late-modern identity. Turku: Turun yliopisto.

Rubin, A. 1998. The Images of the Future of Young Finnish people. Turku: Turku School of Economics and Business Administration.

Rubin, A. 1998. The Future and Finnish Youth. Personal hopes and global fears. Teoksessa Unification and Marginalization of Young People. Toim. Helve, H. 1998. Helsinki: Finnish Youth Research Society. Youth Research, 222–234.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. painos. Helsinki: Tammi.

European Committee/ Eurydice 2017. [viitattu 19.9.2017]. Saantitapa: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Italy:Overview>

European Committee/ EACEA National Policies Platform/ Eurydice 2017. National education systems: Italy. [viitattu 01.06.2018]. Saantitapa: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/italy_en

European Committee/ Eurydice 2017. [viitattu 19.09.2017]. Saantitapa: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Overview>

Eurostat Youth Statistics. [viitattu 28.04.2018]. Saantitapa: ec.europa.eu/eurostat/web/youth/statistics-illustrated

Eurostat: Unemployment by sex, age and metropolitan regions. [viitattu 18.05.2018]. Saantitapa: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Istituto Nazionale di Statistica. [viitattu 04.04.2019]. Saantitapa: https://www.istat.it/it/files//2013/06/Urbes_2013_Genova_V_7.4.pdf

OPH 2014a. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS). [viitattu 18.04.2019]. Saantitapa: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Tilastokeskus 12/2012 [viitattu 04.04.2019]. Saantitapa: <https://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/853.html>

LIITTEET

Liite 1. Piirtämistehtävä.

Nimi: _____

MILTÄ TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ?

Piirrä oma realistinen näkemyksesi tulevaisuudesta. Kirjoita myös lyhyitä selityksiä piirroksesi.

Liite 2. Kyselylomake

Hyvä oppilas, tällä lomakkeella pyritään selvittämään ajatuksiasi tulevaisuuteen liittyen. Kysymyksiin ei ole oikeita eikä väärä vastauksia, vaan juuri sinun mielipiteesi ovat arvokkaita. Vastaa siis rehellisesti siten, miten itse ajattelet. Vastaukset ovat luottamuksellisia eikä niitä näe muut kuin tutkija itse.

1. Taustatiedot

Nimi: _____

Ikä: _____

Sukupuoli: Tyttö Poika En halua määrittellä

Luokka: _____

Koulu: _____

Yläkoulun jälkeen aion suuntautua (Rastita yksi):

Ammatillinen oppilaitos Lukio Kymppiluokka En tiedä Muu, mitä:

2. Suhtautuminen tulevaisuuteen

Miten suhtaudut seuraaviin asioihin? Rastita parhaiten sopiva vaihtoehto.

1= Erittäin optimistisesti

2= optimistisesti

3= en optimistisesti enkä pessimistisesti

4= pessimistisesti

5= erittäin pessimistisesti

	1	2	3	4	5
Oma tulevaisuutesi					
Oman maasi tulevaisuus					
Maailman tulevaisuus ylipäänsä					

3. Vaikutusmahdollisuudet

Uskotko itse voivasi vaikuttaa omaan tulevaisuuteesi, tai maasi tulevaisuuteen, tai koko maailman tulevaisuuteen? Rastita parhaiten sopiva vaihtoehto.

1= Voin vaikuttaa erittäin paljon

2= Voin vaikuttaa paljon

3= Voin vaikuttaa jonkin verran

4= Voin vaikuttaa vain vähän

5= En voi vaikuttaa yhtään

	1	2	3	4	5
Oma tulevaisuutesi					
Oman maasi tulevaisuus					
Maailman tulevaisuus ylipäänsä					

Jos uskot voivasi vaikuttaa johonkin näistä, kirjoita miten.

Oma tulevaisuutesi

Oman maasi tulevaisuus

Koko maailman tulevaisuus

4. Tulevaisuuden unelmat ja pelot

Millaisia toiveita tai pelkoja sinulle tulee mieleen omaan tulevaisuuteesi, maasi tulevaisuuteen, tai koko maailman tulevaisuuteen liittyen? Kirjoita kuhunkin kohtaan kolme asiaa.

Vastaa lisäksi, kuinka todennäköisenä pidät näiden asioiden toteutumista. Ympyröi parhaiten sopiva vaihtoehto.

Oma tulevaisuus	1= erittäin todennäköinen 2= jokseenkin todennäköinen 3= ei lainkaan todennäköinen		
Toivon omalta tulevaisuudeltani...			
-	1	2	3
-	1	2	3
-	1	2	3
Omassa tulevaisuudessani minua huolestuttaa...			
-	1	2	3
-	1	2	3
-	1	2	3

Oman maani tulevaisuus

1= erittäin todennäköinen
 2= jokseenkin todennäköinen
 3= ei lainkaan todennäköinen

Toivon maani tulevaisuudelta...

-	1	2	3
-	1	2	3
-	1	2	3

Maani tulevaisuudessa minua huolestuttaa...

-	1	2	3
-	1	2	3
-	1	2	3

Koko maailman tulevaisuus

1= erittäin todennäköinen
 2= jokseenkin todennäköinen
 3= ei lainkaan todennäköinen

Toivon koko maailman tulevaisuudelta...

-	1	2	3
-	1	2	3
-	1	2	3

Maailman tulevaisuudessa minua huolestuttaa...

-	1	2	3
-	1	2	3
-	1	2	3

5. Aikaperspektiivi

Miten pitkälle olet ajatellut tulevaisuuttasi? Rastita parhaiten sopiva vaihtoehto.

- En ole ajatellut ollenkaan
 Muutaman kuukauden päähän
 Muutaman vuoden päähän

- 5 – 10 vuoden päähän
- 10 vuoden päähän tai pidemmälle

Kiitos vastauksistasi

